

**V. Interdiszciplináris
Vallástudományi Hallgatói
Konferencia**

Apor Vilmos Katolikus Főiskola

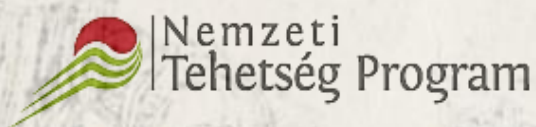
Vác

2023.11.10-11.

Főszerkesztő: NEMES MÁRK
Szerkesztők: BIALKÓ LÁSZLÓ, DUDÁS RÓBERT GYULA,
FARKAS ZSUZSANNA, KONDOROSI NOÉMI, MIKLOVICZ
ATTILA, TEGZES NÓRA, VECSENYÉS ÁRON
A borítót tervezte:
ANDREJ KAPCÁR

ISBN: 978-615-6457-30-1

© A KÖTET SZERZŐI ÉS SZERKESZTŐI, 2023
© DOKTORANDUSZOK ORSZÁGOS SZÖVEGSÉGE, 2023

Program- és absztraktfüzet

*Az V. Interdiszciplináris Vallástudományi Hallgatói Konferencia
program- és absztraktkötete*

Apor Vilmos Katolikus Főiskola

Vác, 2023. november 10 – 11.

V. Interdiszciplináris Vallástudományi Hallgatói Konferencia

Az első Interdiszciplináris Vallástudományi Hallgatói Konferenciát 2018 áprilisában hívta életre az ELTE BTK Vallástudományi Tanszékének Hallgatói Képviselője. A konferencia eredeti célja volt, hogy évente változó helyszínen biztosítson tudományos fórumot a vallástudománnyal, valamint annak társtudományaival foglalkozó hallgatók és fiatal kutatók számára, ahol bemutatathatják és megvitathatják aktuális kutatási témáikat és (rész)eredményeiket.

Ennek nyomán 2018-ban először az ELTE BTK, 2019-ben a Szegedi Tudományegyetem, 2020-ban a Károli Gáspár Református Egyetem, majd 2022-ben ismét a Szegedi Tudományegyetem adott otthont rendezvényünknek. 2023-ban, immár ötödik alkalommal megszervezett konferenciánk házigazdája az Apor Vilmos Katolikus Főiskola. Ezúton is szeretnénk kifejezni hálánkat az AVKF rektorának, Dr. Gloviczki Zoltánnak, hogy befogadta rendezvényünket és maximális támogatást nyújtott szakmai fórumunk sikeres megvalósításához.

A konferenciára ez évben 50 jelentkezés érkezett be, mellyel rendezvényünk új jelentkezői rekordot állított. Az absztraktokat egy intézményközi 7 fős szakmai bírálóbizottság értékelte. A beérkezett jelentkezésekből összesen 34 előadástervezetet fogadtunk be, melyeket tizenkét különböző tudományos szekcióba osztottunk a kétnapos rendezvény során.

Előadóinkat, szekciószervezőinket- és elnökeinket, valamint a tisztelt érdeklődőket és kísérőket ezúton kérjük, hogy megérkezéskor regisztrációs pulton elhelyezett jelenléti ívet töltsék ki! Erre a rendezvény teljes ideje alatt lehetőséget biztosítunk.

Előadóink számára a DOSZFiTO elnöksége állít ki részvételi igazolást, melyet a helyszínen, a rendezvény végével a regisztrációs pultonál, vagy online a dosz.filozofia@gmail.com címre írt email kérelemre válaszul állítunk ki.

A konferencia és az absztraktkötet a Doktoranduszok Országos Szövetsége Filozófiatudományi- és Hittudományi Osztályainak közös szerkesztésében, az Emberi Erőforrások Minisztériuma megbízásából az Emberi Erőforrás Támogatáskezelő által meghirdetett Nemzeti Tehetség Program NTP-TK-M-22-0005 kódszámú pályázati támogatásból valósult meg.

Miklovicz Attila

DOSZFiTO elnök

Nemes Márk

főszervező

PROGRAM

1. NAP

9:30 – 10:00	Regisztráció (kötelező) Helyszín: AVKF Főbejárat		
10:30 – 11:00	Ünnepélyes megnyitó Felszólal: Dr. Gloviczki Zoltán rektor Helyszín: II. János Pál terem		
11:00 – 13:00	Panel 1 Hebraisztika és judaizmus szekció Helyszín: Szent Teréz Anya terem	Panel 2 Valláspedagógia és vallásos oktatás szekció Helyszín: Szent László terem	Panel 3 Közép- és kora újkori vallástörténet szekció Helyszín: Szent Ferenc terem
13:00 – 14:00	Szendvicsebéd Helyszín: Szent Cecília terem		
14:00 – 15:00	Panel 4 Egyházi emigrációtörténet Helyszín: Szent Teréz Anya terem	Panel 5 Ókori és kora közép- kori vallástörténet Helyszín: Szent László terem	Panel 6 English language panel Venue: Szent Ferenc Room
15:00 – 16:00	I. Plenáris előadás Dr. Donald Westbrook <i>An Invitation to the Interdisciplinary Journey: Philosophy, Theology, Religious Studies, and the Art of Academic Publishing</i> Helyszín: II. János Pál terem		
16:00 –	Program: tárlatlátogatás a Váci Egyházművészeti Múzeumban Cím: 2600 Vác, Március 15. tér/ 4		
19:00 –	Közös vacsora a Remete Pince Étteremben Cím: 2600 Vác, Fürdő u. 3		

PROGRAM

2. NAP

9:30 – 10:00	Regisztráció (kötelező) Helyszín: AVKF Főbejárat		
10:00 – 11:00	II. Plenáris előadás Dr. Busku Szilvia <i>Kíváncsiság, gőg, testi érzékiség – Az ágostoni kísértések Heideggeri értelmezése.</i> Helyszín: II. János Pál terem		
11:00 – 11:30	Kávészünet Helyszín: II. János Pál terem előtti kiállítóterem		
11:30 – 13:30	Panel 7 Interdiszciplináris vallástudományi kutatások Helyszín: Szent Teréz Anya terem	Panel 8 Vallásfilozófia szekció Helyszín: Szent László terem	Panel 9 Hit- és Bibliatudomá- nyi szekció Helyszín: Szent Ferenc terem
13:30 – 14:30	Ebédszünet a főiskola étkezőjében Helyszín: Püspökvác Konferencia- és Rendezvényközpont		
14:30 – 16:00	Panel 10 Valláselmélet szekció Helyszín: Szent Teréz Anya terem	Panel 11 Felekezeti fejlődéstörténet Helyszín: Szent László terem	Panel 12 Teológiai és Hittudo- mányi vizsgálódások Helyszín: Szent Ferenc terem
16:00 – 16:30	Ünnepélyes záróalkalom Felszólal: Dr. Gloviczki Zoltán rektor Helyszín: II. János Pál terem		

Hebraisztika és judaizmus szekció

Absztraktok: 19–21. oldal

Időpont: 2023.11.10. 11:00-13:00

Helyszín: Szent Teréz Anya terem

Szekcióelnök: Dr. Komoróczy Szonja Ráhel, PhD. (ORZSE)

Szekciószervezők: Nemes Márk

11:00 – 11:30	Dombi Gábor	<i>Az első zsinagógák Pesten a 18-19. században</i>	Országos Rabbiképző - Zsidó Egyetem, Budapest Témavezető: Dr. Komoróczy Szonja Ráhel
11:30 – 12:00	Jávor Judit	<i>A széder este, mint drama- tikus forma a rabbinikus irodalomban</i>	Országos Rabbiképző - Zsidó Egyetem, Budapest Témavezető: Dr. Gábor György
12:00 – 12:30	Szilágyi Erzsébet	<i>A Jáguri Hágádá, avagy az egyik legfontosabb kibuci hágádá jellemzői</i>	Országos Rabbiképző - Zsidó Egyetem, Budapest Témavezető: Dr. Balázs Gábor
12:30 – 13:00	Csanády László Sámuel	<i>Irodalomtudomány és juda- izmus: Harold Bloom „ha- tástól való szorongás” mo- dellje</i>	Országos Rabbiképző - Zsidó Egyetem, Budapest Témavezető: Dr. Peremiczky Szilvia

Valláspedagógia és vallásos oktatás

Absztraktok: 21–24. oldal

Időpont: 2023.11.10. 11:00-13:00

Helyszín: Szent László terem

Szekcióelnök: Dr. Gloviczki Zoltán, PhD. (AVKF)

Szekciószervezők: Miklovicz Attila

11:00 – 11:30	Puskás Marcell	<i>A 21. század szülői bevonódás mintázatai Luther írásain keresztül</i>	Debreceni Egyetem Témavezető: Demeter-Karászi Zsuzsanna & Dr. Pusztai Gabriella
11:30 – 12:00	Vincze Norbert	<i>Hogyan segíthet a vallási közösség a szabadult elítélteknek?</i>	Apor Vilmos Katolikus Főiskola, Vác-Budapest Témavezető: Dr. Báder Iván & Dr. Harlov-Csortán Melinda
12:00 – 12:30	Veszeli Nóra	<i>Sztehlo Gábor élete és hagyatéka napjainkban</i>	Apor Vilmos Katolikus Főiskola, Vác-Budapest Témavezető: Dr. Harlov-Csortán Melinda
12:30 – 13:00	Miklovicz Attila	<i>A vallástudomány helye és szerepe a vallásközi párbeszédben és vallásszabadságban</i>	Pécsi Tudományegyetem Témavezető: Dr. András Ferenc

Közép- és kora újkori vallástörténet

Absztraktok: 25–27. oldal

Időpont: 2023.11.10. 11:00-13:00

Helyszín: Szent Ferenc terem

Szekcióelnök: Dr. habil. Földváry Miklós István, PhD. (ELTE)

Szekciószervezők: Tegzes Nóra

11:00 – 11:30	Gloviczki Ráhel	<i>Hogyan koronáztak császárt a középkorban?</i>	Eötvös Loránd Tudományegyetem, Budapest Témavezető: Dr. Földváry Miklós István
11:30 – 12:00	Koleszár Zsófia	<i>Ciszterci eszmények megjelenése a Vita Aelredi-ben</i>	Eötvös Loránd Tudományegyetem, Budapest Témavezető: Dr. Vadas András
12:00 – 12:30	Barta Péter József	<i>Peter Serrarius és zsidó kapcsolatai</i>	Országos Rabbiképző - Zsidó Egyetem, Budapest Témavezető: Dr. Dobos Károly Dániel
12:30 – 13:00	Mezei Emese	<i>A protestáns zsidókép a kora újkorban</i>	Károli Gáspár Református Egyetem, Budapest Témavezető: Dr. Ambrózy Gábor

Egyházi emigrációtörténet

Absztraktok: 27–28. oldal

Időpont: 2023.11.10. 14:00-15:00

Helyszín: Szent Teréz Anya terem

Szekcióelnök: Dr. Földvári Katalin, PhD. (SZAGKHF)

Szekciószervezők: Dudás Róbert Gyula

14:00 – 14:30	Dudás Róbert Gyula	<i>„Ego debuissem mori in Hungaria” Mindszenty Jó- zsef 1974-es felmentésének előzményei, körülményei és hatásai</i>	Pázmány Péter Katolikus Egyetem, Budapest Témavezető: Dr. Udvarvölgyi Zsolt András
14:30 – 15:00	Balázs Andrea	<i>„Szent Ferenc magyar vi- rágoskertje Amerikában”, Részletek a Kapisztrán Szent János magyar feren- ces kusztopia történetéből</i>	Károli Gáspár Református Egyetem, Budapest Témavezető: P. Tömördi Viktor OFM (Sapientia Szerzetesi Hit- tudományi Főiskola)

Ókori és kora középkori vallástörténet

Absztraktok: 28–29. oldal

Időpont: 2023.11.10. 14:00-15:00

Helyszín: Szent László terem

Szekcióelnök: Dr. Sólyom Márk, PhD. (KJE)

Szekciószervezők: Farkas Zsuzsanna

14:00 – 14:30	Magdus Tamás	<i>Mundus patet, Ceres és a mundus szerepe Róma alapításában</i>	Szegedi Tudományegyetem Témavezető: Dr. Hegyi W. György, Dr. Székely Melinda
14:30 – 15:00	Farkas Vendel	<i>Szarvak a sisakon? Szakralizált hatalom a bronzkori és a kora középkori Skandináviában</i>	Uppsala Universitet, Uppsala, Svédország Témavezető: -

English language panel

Abstracts: pages 29–31.

Time: 2023.11.10. 14:00-15:00

Venue: Szent Ferenc Room

Panel chair: Prof. Dr. Máté Tamáska, PhD. (AVKF)

Panel organizer: Attila Miklovicz

14:00 – 14:30	María Pinal Villanueva	<i>Živorad Mihajlović Slavinski and Occultism's Evolution in Former Yugoslavia and Contemporary Serbia</i>	University of Belgrade, Serbia Supervisor: Dr. Mladen Stajić
14:30 – 15:00	Rita Tuna	<i>Journeys of Abraham: The Holy Places of Ancient Israel</i>	Pázmány Péter Catholic University, Budapest Supervisor: Dr. Fröhlich Ida

Interdiszciplináris vallástudományi kutatások

Absztraktok: 31–33. oldal

Időpont: 2023.11.11. 11:30-13:30

Helyszín: Szent Teréz Anya terem

Szekcióelnök: Dr. Harlov-Csortán Melinda, PhD. (AVKF)

Szekciószervezők: Nemes Márk

11:30 – 12:00	Retkes-Kiss Antal Farkas	<i>Az kiscelli Breverl és a papír alapú amulettek a katólikus népi vallásosságban</i>	Magyar Képzőművészeti Egyetem, Budapest Témavezető: -
12:00 – 12:30	Nemes Márk	<i>Felekezeti identitás a Magyarországi Jehova Tanúi Egyházban</i>	Szegedi Tudományegyetem Témavezető: Dr. Máté-Tóth András
12:30 – 13:00	Mészáros Mihály	<i>A Pluralizmus a deobandi fatwákban</i>	Szegedi Tudományegyetem Témavezető: Dr. Szilárdi Réka
13:00 – 13:30	Hollós Judit	<i>A tibeti bön vallás hatása a dongba képrás használatára</i>	A Tan Kapuja Buddhista Főiskola, Budapest Témavezető: Dr. Majer Zsuzsa

Vallásfilozófia

Absztraktok: 33–35. oldal

Időpont: 2023.11.11. 11:30-13:30

Helyszín: Szent László terem

Szekcióelnök: Dr. Busku Szilvia, PhD. (PTE)

Szekciószervezők: Bialkó László Gergő

11:30 – 12:00	Bialkó László Gergő	<i>Nietzsche buddhizmusa: lehet-e bódhiszattva az Übermensch?</i>	Pécsi Tudományegyetem Témavezető: Dr. Busku Szilvia
12:00 – 12:30	Veres Ábel	<i>Az Egyház ma – A vallás kritikája Bonhoeffer és Kierkegaard ekkleziológiájában</i>	Károli Gáspár Református Egyetem, Budapest Témavezető: Dr. Kodácsy Tamás
12:30 – 13:00	Enesey Diána Dorisz	<i>Hit és hallgatás: a kimondhatatlanság problémája Kierkegaard hitfogalmában</i>	Eötvös Loránd, Tudományegyetem, Budapest Témavezető: Dr. Horváth Orsolya & Dr. Olay Csaba
13:00 – 13:30	Gärtner Péter	<i>A vallás szerepe a gazdaságétikában</i>	Pécsi Tudományegyetem Témavezető: Dr. Nemeskéri Zsolt

Hit- és Bibliatudományi szekció

Absztraktok: 35–38. oldal

Időpont: 2023.11.11. 11:30-13:30

Helyszín: Szent Ferenc terem

Szekcióelnök: Dr. habil. Vassányi Miklós, PhD. (KRE)

Szekciószervezők: Farkas Zsuzsanna

11:30 – 12:00	Fenyves Krisztián	<i>„Teremtsünk embert képmásunkra, magunkhoz hasonlónak”: Imago Dei és emberi méltóság a patrisztikus és rabbinikus irodalom fényében</i>	Pázmány Péter Katolikus Egyetem, Budapest Témavezető: Dr. Perendy László
12:00 – 12:30	Kalmár Ákos	<i>A názáreti Jézus büntetőperének elemzése a korabeli héber és római jog alapján</i>	Szegedi Tudományegyetem Témavezető: Dr. Szabó Csaba
12:30 – 13:00	Besztercei Márk	<i>Feltalált ortodoxia? - Az Apologia pro Honorio papa, Hitvalló Szent Maximosz és a dióthelétizmus</i>	Eötvös Loránd Tudományegyetem, Budapest Témavezető: Dr. Vassányi Miklós
13:00 – 13:30	Lévai Ádám	<i>A kereszténység, mint a pogányságot betetőző misztérium az alexandriai hagyományban</i>	Pázmány Péter Katolikus Egyetem, Budapest Témavezető: Dr. Perendy László

Valláselmélet szekció

Absztraktok: 38–39. oldal

Időpont: 2023.11.11. 14:30-16:30

Helyszín: Szent Teréz Anya terem

Szekcióelnök: Dr. Juhász Pál Balázs, PhD. (AVKF)

Szekciószervezők: Nemes Márk

14:30 – 15:00	Csúri Alexandra	<i>Vallás Gyakorlása és a Mentális Egészség Kapcsolata: Az Emberi Lélek Mélységei és Az El Camino Zarándokút Tapasztalatai</i>	Szegedi Tudományegyetem Témavezető: Dr. Máté-Tóth András
15:00 – 15:30	Paizs Melinda Adrienn	<i>Az Everness fesztivál a köz- gazdaságtan vallásügyi modelljének tükrében</i>	Szegedi Tudományegyetem Témavezető: Dr. Nagy Zsolt
15:30 – 16:00	Czétényi Gellért	<i>Szent könyv-e a keresztény Biblia?</i>	Eötvös Loránd Tudományegyetem, Budapest Témavezető: Dr. Déri Balázs

Felekezeti fejlődéstörténet

Absztraktok: 40–41. oldal

Időpont: 2023.11.11. 14:30-16:30

Helyszín: Szent László terem

Szekcióelnök: Dr. Lengyel Zsolt, PhD. (AVKF)

Szekciószervezők: Dudás Róbert Gyula

14:30 – 15:00	Szaplonczay Máté	<i>A keleti katolikus egyházak strukturális fejlődése Euró- pában</i>	Pázmány Péter Katolikus Egyetem, Budapest Témavezető: Dr. Szabó Péter
15:00 – 15:30	Kovácsné Smatarla Ibolya	<i>A Fildelfia Diakonissza- egylet kezdetei</i>	Selye János Egyetem, Ko- márom Témavezető: Dr. Kovács Ábrahám
15:30 – 16:00	Nagy Katalin	<i>A gyógyulás helyes orvos- sága - Aktualizálás és jog- harmonizáció a Katolikus Egyház megújult büntető- jog rendszerében</i>	Pázmány Péter Katolikus Egyetem, Budapest Témavezető: Dr. Artner Péter Oszkár

Teológiai és Hittudományi vizsgálódások

Absztraktok: 42–43. oldal

Időpont: 2023.11.11. 14:30-16:30

Helyszín: Szent Ferenc terem

Szekcióelnök: Dr. Lovassy Attila, PhD. (AVKF)

Szekciónszervezők: Kondorosi Noémi

14:30 – 15:00	Harag Márton	<i>Gavin D’Costa Krisztus pokolraszállásáról szóló elmélete</i>	Pázmány Péter Katolikus Egyetem, Budapest Témavezető: Dr. Puskás Attila
15:00 – 15:30	Kondorosi Noémi	<i>Svéd Szent Brigitta misztikus látomása Niccolò Acciaiuoli, nápolyi főudvarmester halál utáni egyéni ítéletéről</i>	Apor Vilmos Katolikus Főiskola, Vác-Budapest Témavezető: Dr. Lovassy Attila

Absztraktok

Panel 1

Hebraisztika és judaizmus

Dombi Gábor - Az első zsinagógák Pesten a 18-19. században

A 18. században bírósági, egyetemi és legfőképpen kereskedelmi központtá váló Pestre érkező zsidók a Király utcában és annak környékén telepedtek le. Itt álltak az első zsinagógáik, amelyeket kisebb imatermek, lakászinagógák karéja övezett. A zsidók számára a kereskedelmi lehetőségek voltak vonzóak a rohamosan fejlődő városban, amelyik korábbi piacait – a Városháza, a Váci kapu, a Kecskeméti kapu előtti területéről – az Új piacra, a mai Erzsébet térre és annak közvetlen környékére helyezte át. Ezek elérhetősége a Terézia külvárosból könnyű volt, s a külváros a maga falusias voltában, de a város lehetőségeinek ígéretével a 18. század végétől fogadta a zsidók bevándorlását. Hosszú folyamat vezetett addig, hogy Pest városa megtúrje, majd elfogadja a zsidók megjelenését, s engedélyezze, hogy előbb saját étkezőhelyet, kifőzést (Garküche), majd imatermet, temetőt hozzanak létre. A pesti zsidóság egy zsidó belháború, függetlenségi harc szülötte, amelyet az óbudai közösséggel, s elsősorban annak rabbijával, Münz Mózes rabbival vívtak. A Király utcában létrehozott első imaterembe a Tórákat még Óbudáról bérelték, de a következő – és egyre reprezentatívabb – zsinagógáik már az úgynevezett Orczy-házban – a város egyik leghíresebb, legjövödelmezőbb és legnépesebb épületében – voltak: három is. Az évente négy alkalommal az Új piactól a Hatvani kapuig – és időnként még azon túl is – terjeszkedő országos vásár mind a zsidó mesterembereknek, mind a nagy- és kis-kereskedőknek lehetőséget nyújtott jövedelmük és kapcsolatrendszerük bővítésére. Az itt szorgoskodókat szolgálta az Orczy-házban működő zsinagóga, az épületben lakó rabbi, s az üléseit e házban szervező zsidó község elöljárósága is. A hajdani zsinagógáknak és az Orczy-háznak már nyoma sincs. Az épület a Király utca és Károly körút sarkán állt, s helyét a Madách-házak hatalmas tömbje foglalja el. Csak a legendái maradtak fenn, s ezek közül az egyik, hogy óránként egy aranyat hozott tulajdonosainak, az Orczy báróknak. Az itt kialakított zsinagógák rítusai követték a használóik kulturális-vallási hátterét, s a korszak szellemi áramlatait: a házban ún. lengyel zsinagóga működött, majd a nagy zsinagógának nevezett terem, s végül a Chor-templom vagy Cultustempel, a „moderne” zsinagógája – immár nem jiddis, hanem német nyelven előadó hitszónokkal, kórossal, sőt 1851-től orgonával is. Majd pár év szünet után itt működött a zsidó vallásszakadás után az orthodoxia első temploma. Térképek, tervrajzok, rajzok és fotók árulkodnak a régi termekről, sajtóhírek, szerződések, visszaemlékezések a hajdani hívekről. Ezekről szóló összegzést szeretnék megosztani a konferencia résztvevőivel.

Kulcsszavak: Pest (Budapest), Magyarország, zsidóság, zsinagóga, történelem

Jávor Judit - A széder este, mint dramatikus forma a rabbinikus irodalomban

A dráma a rituáléban gyökerezik. Ez volt az alapgondolata a 20. század második felében virágzó rituális színháznak. Ha ez így van, akkor a rítusban is fellehetőnek kell lennie a dráma bizonyos elemeinek. Ennek egyik legnyilvánvalóbb példája a széder este. Már a rabbinikus irodalomban is fellelhetők olyan utasítások, történetek, amikben megjelenik a teatralitás, vagy annak lehetősége. A haggáda szövege is tartalmaz a drámaszöveg formájára hasonlító elemeket, sok esetben – főként a kódex haggádákban – az utasításokat az illusztrációba rejtve. A Misna számos dramatikus rítust ír elő, amik tovább bővülnek a Talmudban és az isz. 11-12. században Európában keletkezett rabbinikus irodalomban. Jelentős szerepet kapnak a haggádában a kérdések és az ezekre adott válaszok. Mégsem mindegyik párbeszéd formában jelenik meg, amint az a négy fiú barátja esetében észlelhető. Szintén vannak a rabbinikus irodalomban utasítások arra vonatkozóan, hogy a széder estét vezető családfőn kívül a többi családtag is végrehajtsa bizonyos

rítuselemeket, aktívan vegyen részt a végrehajtásban. Napjainkban sok esetben együtt énekelve idézik az előírt szövegeket, egyszerre fogyasztják az előírt ételeket, közösen mondják az áldásokat. A spirituális bevonódást az a memotechnikai eljárás biztosítja, amely szerint mindenkinek úgy kell éreznie, hogy nem csupán meghallgatja a történetet, de maga is részesének érzi magát. Az érdekes történetek, látványos rítusok azért is fontosak, mert az este középpontjában a gyermek áll, akinek apja meséli az egyiptomi kivonulás csodáját. Ő pedig megszökne, vagy elaludna, ha nem így lenne. Előadásomban arra keresem a választ, hogy a rabbik széderre vonatkozó leírásai és utasításai milyen dramatikus elemeket tartalmaznak, és ezek hogyan jelennek meg a mai hagyományokban.

Kulcsszavak: rabbinikus irodalom, haggáda, széder este, drámaszöveg, rítus, teatralitás, bevonódás, idősíkok

Szilágyi Erzsébet - A Jáguri Hágádá, avagy az egyik legfontosabb kibuci hágádá jellemzői

A 20. század első évtizedeiben a második és a harmadik bevándorlási hullámmal (1904-1914; 1919-1923) Erec Izraelbe érkezők új, egyedi kultúrát hoztak létre, amely leginkább a zsidó ünnepek újraértelmezésében nyilvánult meg. A niszán hónap 15-21. közötti peszáh egyike azoknak az ünnepeknek, amelyek jelentős változáson mentek keresztül az új zsidó kultúra létrejöttével a Szentföldön. A széder este vázát a Hágádá adja, amelynek az évszázadok alatti folyamatos változása magában foglalja az örökös megújulást, és ezzel együtt a benne található elbeszélés nemzedékről nemzedékre hagyományozását is. A peszáhi Hágádát a hagyományos felfogás sokkal kevésbé tekinti „megváltoztathatalan” szent szövegnek, mint például a Bibliát vagy a Misnát, ezért a különböző közösségekben szerkesztett hágádák kiválóan alkalmasak az adott zsidó kollektíva történelmének, fontos eseményeinek, eszmei és erkölcsi elvárásainak kifejezésére. Ilyen értéktüköröző és szubkultúra bemutató szerepe van azoknak a hágádáknak is, amelyeket a szentföldi kibucok lakói hoztak létre. A kibucotagok új országot építettek, de ősi alapokon, ezért természetes módon nyúltak a zsidó nép őstörténetét elsősorban vallási szempontból bemutató Hágádához, de ezt az eredeti – úgynevezett – hagyományos Hágádát feldolgozták, és céljaiknak megfelelően átalakították. Ők is üldöztetés elől menekülő, új földet kereső, majd azt benépesítő zsidók voltak, de az ősi, mintegy 1500 éves vallásos interpretációt felcserélték az általuk vallott ideológiáknak megfelelő formákra és megalkották az új hágádákban elmondott történetüket. Így hozták létre a kibuci peszáhi hágádákat, amelyek a nem tradicionális vagy alternatív hágádák csoportjához tartoznak. Az 1920-as évek végén létrejött három szekuláris kibucmozgalom közül az Egyesült Kibucmozgalomhoz tartozó Jágur kibucban, 1935-ben, a zeneszerző Jehudá Sáret és társai állították össze azt a kibuci hágádát, amely hamarosan Jáguri Hágádá néven elfogadottá vált a mozgalom szinte minden kibucában. Előadásom célja bemutatni, hogy a Jáguri Hágádá szerkezete miben különbözik a hagyományos Hágádá szerkezetétől; a Jáguri Hágádá szerkesztői milyen részeket vettek át a hagyományos Hágádából; milyen bibliai, irodalmi, ideológiai szövegeket használtak fel? A hagyományos Hágádában Mózes alakja csak egyetlen egyszer jelenik meg. Vajon hogyan kezeli a kibuci hágádá Mózeset? A hagyományos Hágádában nem kapnak szerepet a nők. Vajon a nemek közötti egyenlőséget hirdető kibucmozgalom hágádájában, megjelennek-e a női szereplők, és ha igen, hogyan? Milyen további jellemzői vannak a Jáguri Hágádának? Módszertani szempontból előadásomban dokumentum-és tartalomelemzési metódusokat használok.

Kulcsszavak: alternatív, Hágádá, Jágur, kibuc, kibucmozgalom

Csanády László: Irodalomtudomány és judaizmus: Harold Bloom „hatástól való szorongás” modellje

Harold Bloom modelljét 1997-ben publikálta az *Anxiety of Influence* című munkájában, bemutatva a zsidó irodalomból vett példákon keresztül, ahol különösen fontos a generációkon átívelő tudás átadása. Freud pszichoszexuális fejlődésmodelljének állomásait felelteti meg a mester és tanítvány közötti interperszonális kapcsolat lépcsőinek. Bloom szerint, a tanítvány követi mesterét, szembefordul vele, majd egészséges kapcsolat esetén túl is haladja mesterét. Bloom kidolgozta ezeket az állomásokat, hogyan fejlődik a tanítvány, hogyan fordul szembe mesterével, és hogyan haladja túl őt. Mind a kettő, ahogyan Freud is állomásokban, lépcsőfokokban gondolkodik a személyiség fejlődése kapcsán, két személy igen szoros kapcsolatát vizsgálja. Szerencsés konstelláció esetén, a tanítvány fejlődik, megtalálja saját, egyéni stílusát, ami magában hordozza a mesterrel való szakítását is. Ennek a kapcsolati rendszernek modelljét Harold Bloom fogalmazta meg, az említett könyvében. Tanítványra és az ő mesterére, azaz a költőre és a költő szellemi atyjára. Szerinte, minden alkotó ember életében jelen van egy mester, akit ő *præcursor*-nak nevez. Tanítványával, akit *ephebe*-nek nevez, egy speciális alkotó folyamat alakul ki, ami által az *ephebe* fejlődik, és ennek a fejlődésnek lépéseit elemzi Bloom. Szerinte az a nagy költő / alkotó, aki úgy képes meghaladni mesterét, hogy közben integrálja is, és ezzel a teljességgel képes egy magasabb művészeti szintre lépni, azaz egy lineáris fejlődést lát. Onnan lehet tudni, hogy ki a nagy költő, hogy képes volt-e erre, vagy elveszett mestere árnyékában. Bloom fogalma a *divine afflatus*, a csillagok befolyása több, mélyebb, mint az elődök hatása. Mélyebb folyamat, egyfajta vajúdás, ami által megszületik az új hang, az új költő, aki valamiféleképpen azonos elődjeivel, de meg is haladja őket, így több is náluk, költőket döntően befolyásolja néhány mesterei előd, akiknek hatása gyakran látható a későbbi költő műveiben. De Bloom mélyebbre néz, amit ő redukcionista forráskutatásnak nevez. Ezen hermeneutikai modell alkalmazását szeretném bemutatni a középkori Andalúziában élő zsidó költő Dunás ibn Lábrát és Szádja gáon, mint a mestere kapcsolatára.

Kulcsszavak: Hatástól való szorongás, harold bloom, judaizmus, irodalom, Dunás ibn Lábrát, Szádja gáon

Panel 2

Valláspedagógia és vallásos oktatás szekció

Puskás Marcell: A 21. század szülői bevonódás mintázatai Luther írásain keresztül

A 20-21. századi oktatásszociológiai vizsgálatok középpontjában gyakorta a szülő-iskola kapcsolat, illetve a szülők gyermekeik iskolai életébe, előmenetelébe való bevonódása áll. Ennek vizsgálata azonban nem újkeletű. A főként teológusként, a vallási megújulás egyik úttörőjeként ismert, neveléstudósként némileg elfeledett Luther Márton is foglalkozott a szülők gyermekeik nevelése és oktatásukban való részvételének szerepével. Korai műveiben (1524), Luther, három okot említ a bevonódó -vagy éppen be nem vonódó szülők esetében: érdektelenek, alacsony iskolázottságúak, elfoglaltak. A 21. század témabeli kutatásai a szülői bevonódást főként az eredményesség felől közelítik meg. Az egyházi intézmények állami intézményekhez hasonlított népszerűségének és eredményességének kérdését a világ minden táján jelentős vita övezi. Az egyházi iskolák hatékonyságát gyakran magyarázzák azzal, hogy ezen intézmények a magasabb

¹ A tanulmány/előadás alapját képező kutatást a MTA-DE-Családok és Tanárok Kooperációja Kutatócsoport hjátotta végre és a Magyar Tudományos Akadémia Közoktatás-fejlesztési Kutatási Programja támogatta.

státusú, a gondosabb otthoni nevelésben részesített gyerekeket válogatják ki (Gibbons et al., 2006), illetve az iskolai személyzet szorosabb kapcsolatot alakít ki a szülőkkel, egyfajta közösség jön létre az iskola körül (Coleman et al., 1987; Morris, 2010). Ez a felismerés ahhoz vezetett, hogy a szülői bevonódás, parental involvement, vizsgálata során szektorközi összehasonlításra is sor kerüljön. Korábban a szülői bevonódás hagyományos mintázatai domináltak, a szülők szerepét adománygyűjtő kezdeményezések és rendezvények támogatójaként képzelték el (Hamlin et al., 2016). Epstein (2010) megalkotva hat dimenziós tipológiáját kibővítette a szülői bevonódás korábbi modelljeit. Az otthoni gyermeknevelés, az otthoni tanulás, a kommunikáció, az önkéntesség az iskolában, a részvétel az iskolai testületekben és a szülők részvétele az iskola körüli közösségben dimenziók nagymértékben hozzájárultak a szülői bevonódással kapcsolatos kutatások előmozdításához, ugyanis felhívta a figyelmet a pedagógusok és az iskola szerepére. Előzetes kutatásaink során már sejtettük a szülői bevonódás tipikus mintázatait a különböző szektorok intézményeiben Epstein (2010) tipológiája alapján, így jelen kutatásunk célja azon kutatási kérdés megválaszolása, hogy az epsteini tipológiát alapul véve kimutatható-e az egyházi iskolák az államiaktól eltérő vonása, továbbá, hogy különböző szülői bevonódás típusok mutatkoznak-e az egyes szektorokban. Kvalitatív kutatásunk adatbázisát 45 általános és középfokon tanító pedagógusokkal készített, félig-strukturált interjú szövegtörzse adja. Jelen kutatásban a szülői bevonódás és az egyes intézményi szektorok összefüggéseire fókuszálunk. A hanganyagok szöveggé alakított változatát szövegelemzésnek vetettük alá az ATLAS.ti program segítségével. A szövegtörzsek egyes szakaszait tematikus kódokkal láttuk el. A kódolás során hibrid eljárást, deduktív és induktív kódolást egyaránt alkalmaztunk. A kutatásunk eredményeként megállapítható, hogy különbség mutatkozik az egyes szektorok között a szülői bevonódás tekintetében, továbbá különböző szülői bevonódás típusok kerültek beazonosításra, a szektorok intézményeire más és más típusok jellemzőek. Egy olyan tipológia került felállításra, melynek az első három típusa a deduktív kódolás során Luther gondolatai alapján bontakozott ki, míg a további négyet típus az induktív kódolás során a pedagógusok gondolatai, nézetei alkották. Az eredményeink gyakorlati hasznosíthatóságát abban látjuk, hogy a felállított tipológia használható az ország legtöbb intézménye számára a szülői bevonódás vizsgálatához, továbbá, hogy felhívta a figyelmet arra, hogy a vizsgált iskolákban és a pedagógusképzésben fejlesztésre szoruló terület a szülők és az iskola kapcsolata.

Kulcsszavak: Luther Márton- szülői bevonódás- egyházi iskola, szektorközi összehasonlítás

Vincze Norbert - Hogyan segíthet a vallási közösség a szabadult elítélteknek?

Az ember bűnökkel él. Némely bűnököt a Biblia tart annak, míg más tettekért a törvény ereje sújt le azok elkövetőjére, és szankcionálja szabadságának megvonásával. A büntetés-végrehajtás az elítélteket a társadalom által meghatározott és elvárt útra kívánja téríteni, sokrétű eszköztárral, tudományos alapossággal kidolgozott módszertan alapján. A büntetés-végrehajtási intézetekben egyházi személyek –papok, lelkészek, hitoktatók– segítik a fogvatartotti reintegráció folyamatát, számos kutatás alapján leírható, hogy sikeresen, hiszen a vallási részlegekről szabaduló elítéltek visszaesési mutatói alacsonyabbak a szabaduló populáció egészéhez viszonyítva. A reintegráció azonban nem ér véget a börtön kapujából való kilépéssel. A szabaduló fogvatartottaknak számos problémával kell szembenéznie: lakhatás megoldása, munkakeresés, szociális kapcsolatok helyreállítása, kiépítése –különös tekintettel a családi kapcsolatokra, a szabad élet struktúrájának kialakítása. Tanulmányomban bemutatom, hogy az egyházak, vallási közösségek intézményesült formában hogyan igyekeznek segíteni a szabadult emberek társadalmi reintegrációját. Tevékenységük kiterjed a mindennapi élet támogatására, valamint a vallásgyakorlás intézményes kereteinek biztosítására. Nem feledkezhetünk meg arról sem, hogy a vallásosság nem csak, mint segítő szándék jelenik meg ebben a speciális viszonyban, hanem hitének megélésével a támogatott ember is könnyebben találja meg a helyes utat profán és transzcendens síkon egyaránt. Kvalitatív kutatási módszerekkel megvizsgálom, a témában

relevanciával bíró szakirodalmakkal összevetem, hogy a büntetés-végrehajtási pártfogó felügyelők professzionális munkájához hogyan viszonyul az azzal párhuzamosan zajló vallásos, egyházi segítő munka. Kiemelten kezelem a tanulmányomban, hogy miként élük meg a segítő, még inkább a segítettek a vallási keretek között zajló reintegrációs folyamatot, valamint a hit szerepét a prizonizációs hátrányok leküzdésében.

Kulcsszavak: vallási közösség, hit, reintegráció, szabadult elítélt

Veszeli Nóra - Sztehlo Gábor élete és hagyatéka napjainkban

Előadásom célja Sztehlo Gábor életének és munkásságának bemutatása, valamint szellemi hagyatékának napjainkban való megnyilvánulása. Kutatásom egy évszázadnyi történelmet és szociális ellátó rendszert tekint át. Előadásom rá kíván világítani az állami szociális ellátó rendszer egyházi intézménnyé alakulására, ennek történelmi és politikai hátterére, valamint napjainkban való előnyeire. Kutatásom érintette Sztehlo Gábor életét feldolgozó irodalmi munkákat, önéletrajzi írásait, mentett gyermekeinek visszaemlékezéseit, a magyar Evangélikus Egyház Diakóniai Elveit, jelenlegi egyházi, illetve intézményi vezetőkkel végzett interjúkat, valamint a Sztehlo Gábor Evangélikus Szeretetszolgálat, Diakóniai Központ egységeiben látott munka tapasztalatait. Sztehlo Gábor gazdag nagypolgári család gyermeke volt, de a gazdag polgári élet helyett evangélikus lelkész lett, aki mindig a rászorulókat segítette. Már fiatalon templomépítést szervezett és a templom falait és evangélikus közösséget épített. Megalapította Magyarország első bentlakásos népfőiskoláját Felkarolva és új perspektívát adva a fiatal parasztfjúságnak. A II. világháború idején 2000 ember köszönheti neki a túlélést, amiből 1500 gyermek volt. A háború után gyermekotthont szervezett az árván maradt gyermekek számára. Segítséget nyújtott a rendszerből kiszoruló gyermekeknek, otthont adott az árváknak, az arisztokrata és a nyilasok gyerekeinek úgy, hogy az intézmény falain belül egyenlőség honolt. A gyerekek gyermekközösséget alapítottak, felnőtteket megszégyenítő demokráciát alkotva. Talán ez a legismertebb tevékenysége a Gaudopolis (Örömváros) időszakában. Ami a Valahol Európában című filmet is ihlette 1947-ban Radványi Géza rendezésében. 1950-es években fogyatékkal élő gyermekeknek és rászoruló időseknek szervezett bentlakásos ellátást, megszervezve ellátásukat, fejlesztésüket, otthonukat. Még életében Béke Nobel díjra terjesztették és megkapta a Világ igaza kitüntetését, ami a nem zsidóknak adható egyik legmagasabb Izrael állami kitüntetése. Segítő tevékenységét mindig körülvette a hit, beépítette segítettjei mindennapjaiba, úgy, hogy tiszteletben tartotta mindenki felekezeti hovatartozását. A gyermekmentés idején minden nap többször imádkoztak a gyerekekkel szüleikért, a gyermekotthon idején rendszeresen tartott Istentiszteletet, ahova nem volt kötelező menni, de mindig mentek a gyerekek. Néha szembe fordult saját egyházának terveivel is, ha az a gondozottjainak nem képviselte az érdekeit. Olyan kisugárzása volt, hogy a mai napig szeretettel emlegetik mentett gyermekei a nevét, hálásak és kötelességüknek érzik szellemiségét tovább adni másoknak is. Nem volt pedagógus, lelkész volt, aki tanult hitoktatást, de a mai szociálpedagógia szinte minden területén sikeres munkát végzett. Manapság egyre ismertebb munkássága, több közintézmény viseli nevét, Budapesten rakpart szakasz van róla elnevezve. Emlékét ápolják mentett gyermekei, a Magyar Evangélikus Egyház, a róla elnevezett közintézmények. Szellemi hagyatékát őrzi a Sztehlo Gábor Evangélikus Szeretetszolgálat, ahol empirikus kutatásomat végeztem és ahol találkozni lehet önéletrajzi írásának a Háromszázhatvanöt nap (Magvető kiadó 2022) napjainkban való eszmeiségével. Sztehlo Gábor életét kitöltötte a segítségnyújtás, mindig minden körülmények között segítette a rászorulókat. Szervezett, mindig valami újat, valami mást, de ugyanazzal a céllal a segítség nem önzetlenségével. Életét és eszményiségét minél több helyen ismertetni szeretném, fontosnak tartom, hogy hozzá hasonló hozzáállás legyen minden szakmai területen, ahol emberekkel foglalkoznak.

Kulcsszavak: segítségnyújtás, egyházi szemlélet, szociális ellátások, gyakorlati szociálpedagógia

Miklovicz Attila - A vallástudomány helye és szerepe a vallásközi párbeszédben és vallásszabadságban

Walter Capps híres – magyarul sajnos még nem elérhető – *Religious Studies: The Making of a Discipline* című rendkívül átfogó vallástudományi összefoglaló művének utolsó fejezetét a vallástudomány jövőjének szenteli. Ebben a vallástudomány előtt álló számos lehetőség mellett a kihívásokra is figyelmet fordít. Ezek között említi az olyan társadalmi vagy politikai környezetek kérdését, ahol a vallások tudományos vizsgálatát nem engedik vagy nem szorgalmazzák. Ez felveti a kérdést, hogy egy tudományág művelői mennyire tartoznak azért felelősséggel, hogy a vizsgálódásuk tárgyát képező terület fennmaradjon. Mennyire lehet ezt célként kitűzni? A tudomány általános céljaként a megismerést, leírást és magyarázatot (néha előrejelzést) szokták megnevezni, ám véleményem szerint ezek a célok bár alapvetően jók, de ennél messzebbre mutatónak kellene lenniük. A tudomány számtalan olyan felfedezéssel, leírással és magyarázattal szolgált a társadalom részére, amelyek gyakorlati haszna vitathatatlan. És ez ugyanúgy érvényes az alapkutatásokra is. Csak hogy Szegeden maradjunk, Szent-Györgyi C-vitaminnal kapcsolatos áttörése ma nem csak az orvostudomány és egészségmegőrzés, hanem az élelmiszeripar számára is meghatározó jelentőségű. Meggyőződésem, hogy érdemes lenne a célokat kiegészíteni azzal, hogy a tudomány segítse vagy gátolja az Élet valamely területének működését vagy fennmaradását. Miért lenne fontos ezt kitűzni és tisztázni, mint általános célt? Például, hogy a kutató eldönthesse, kíván-e foglalkozni a kérdéssel vagy részt venni benne. Szintén felmerülhet, hogy miért irányulna egy kutatás az Élet gátlására? Néha ez szükséges, mint például egy rovarirtószer vagy fertőtlenítő esetében. Néha megkérdőjelezhető, mint egy fegyverkutatásnál, ahol talán alaposabban átgondolná egy kutató, ha az lenne feladat, hogy találjunk módokat arra, hogy hatékonyabban gyilkoljunk embereket (vö: Robert Merle: *Mesterségem a halál*). Vitaindítónak szánt előadásomban azt a kérdést szeretném felvetni, hogy mennyiben vállalhatja a vallástudomány szerepet a társadalom további civilizálásában azzal, ha célul tűzné ki, hogy külső, független és (lehetőleg) pártatlan hozzáállással, viszont a vallási hagyományokban való jártasságával és ismereteivel: elősegítse a vallási párbeszédet a felekezetek között a megértés és megbékélés irányába, segítse a vallások megértését a társadalom által az oktatáson és ismeretterjesztésen keresztül, elősegítse a párbeszédet a vallások képviselői és a politikai döntéshozók és állami hivatalok között, elősegítse a vallás- és lelkiismereti szabadság emberi jogának érvényesülését a politikai döntéshozók és állami hivatalok felvilágosításával, és jelezze, amennyiben ez a szabadságjog csorbul valamely intézkedés folytán. Fontos megjegyezni, hogy ezeket a célokat részben jelenleg is megvalósítja. Ezen kérdések jobb megközelíthetőségéhez ismertetek néhány olyan fogalmat, mint az *interfaith*, *multifaith*, *religious literacy*, *covenantal pluralism* vagy a *ForB*.

Kulcsszavak: vallásszabadság, vallásközi párbeszéd, multifaith, religious literacy, covenantal pluralism

Panel 3

Közép- és kora újkori vallástörténet

Gloviczki Ráhel - Hogyan koronáztak császárt a középkorban?

A középkori Európa két meghatározó intézménye volt a császárságé és a pápaságé. Az élükön álló két vezető, a mindenkori császár és a mindenkori pápa története egymástól nem elválasztható. Évszázadokon át tartó kapcsolatuk gyakran változott, rendeződött át. Ez az aktuális pápa és császár személyétől, politikájától és kettejük személyes viszonyától is nagyban függött. Volt azonban egy állandó, vagy legalábbis elvben állandó kapocs közöttük. Ez nem más, mint a császárkoronázási szertartás. Előadásomban e szertartást szeretném bemutatni. A császárkoronázás Európában egyetlen meghatározott módon történhetett a középkorban. Ezt a kötött rendet a császárkoronázási ordók ismertetik, amelyek pontifikálékban, azaz a püspökök által használt szertartáskönyvekben találhatóak. Kutatásom során magukkal az eredeti ordókkal foglalkoztam. Az <https://usuarium.elte.hu/> oldalon található, az ELTE Liturgiátörténeti Kutatócsoport által összegyűjtött kódexekben található rendtartásokat dolgoztam föl (ez a fenti linken elérhető) és elemeztem. Az előadásban egyfelől kitérek arra a problémára, hogy amennyiben egyetlen módon lehetett császárt koronázni a középkorban, hogyan lehetséges, hogy az ismert rendtartások esetenként eltérnek egymástól. Az általam vizsgált ordók a X. és a XV. század között maradtak fenn, Európa különböző szegleteiből. Ezeket végigtekintve is megfigyelhető az a változatosság, amelyet a kutatástörténet régóta próbál értelmezni, a különböző mértékű és jellegű eltérésekkel kapcsolatban már többféle válasz is született a téma kutatóinak munkája nyomán. Másfelől magának a szertartásnak a tartalmát ismertetem, azaz bemutatom, ezen ordók tanúsága szerint hogyan koronázták a császárt a középkorban. E tartalom egyik legfontosabb eleme, hogy a szertartást a pápa végezte, Rómában, a Szent Péter-székesegyházban. Ennélfogva megfogalmazódhat a kérdés: elárul-e valamit a szertartásrend a császár és a pápa kapcsolatáról? A ceremónia bemutatása nyomán, az egyes mozzanatok értelmezésével e kérdésre is igyekszem lehetséges válaszokat adni.

Kulcsszavak: középkor, császár, pápa, császárkoronázás, koronázási ordó

Koleszár Zsófia - Ciszterci eszmények megjelenése a Vita Aelredi-ben

Rievaulx-i (Szent) Elréd apátként (1147–1167) való működése alatt Rievaulx a ciszterci rend legbefolyásosabb apátságává nőtte ki magát a 12. századi Angliában. Bár Elréd személyében a ciszterci rend egyik legfontosabb 12. századi képviselőjéről van szó, mégis eddig szinte alig foglalkozott vele magyar nyelvű kutatás. Életéről a legfontosabb rendelkezésünkre álló forrás, saját történeti és spirituális munkái mellett, a tanítványa és közeli barátja, Walter Daniel által jegyzett Vita Aelredi Abbatis Rievall' című életrajz. Az életírás – műfajából adódóan – elsősorban egy ideál bemutatására törekszik, így a benne rögzített információk is a hangsúlyozni kívánt eszménynek vannak alárendelve. Az Elrédről szóló életrajz egy lelkeségében sajátosan 12. századi ciszterci produktum, amely alkalmas arra, hogy rajta keresztül bemutassam, hogy milyen eszményeket fogalmaznak meg a ciszterciek, mit tartanak fontosnak hangsúlyozni saját magukról, milyen tekintetben egyedülállók másokhoz képest. Az előadásom célja annak feltárása, elsődlegesen a Vita Aelredi alapján, hogy a 12. századi reformszerzetesség milyen énképpel rendelkezett, miképp próbált meg magának helyet találni az egyre sokszínűbb szerzetesi világban. Az előadásomban egyrészt foglalkozom azzal a kérdéssel, hogy mit közvetít a szerző, milyen motivációs tényezőket említ meg Elréd ciszterci rendbe való belépésével kapcsolatban, de igyekszem arra is felhívni a figyelmet, hogy hogyan fonódott össze a korabeli politikai helyzet a ciszterciek Angliában való megjelenésével, illetve milyen kapcsolati háló vette körül a rievaulx-i apátot. Másrészt részletesen kitérek a caritas eszményének megnyilvánulásának

módjaira a Vita narratívája alapján. Ennek az eszménynek a gyakorlati alkalmazása vezérelvet és eszközt egyaránt jelentett a közösség vezetője számára. Az előadásom harmadik nagyobb egységében Elrédnek azon oldalát is szeretném bemutatni, amely némileg ellentmond a „világtól való elvonulás” ciszterci toposzának.

Kulcsszavak: Rievaulx-i (Szent) Elréd, Vita Aelredi, szentéletrajz, Anglia, ciszterciek

Barta Péter József - Peter Serrarius és zsidó kapcsolatai

A Londonban, majd Amszterdamban letelepedett francia protestáns családból származó Peter Serrariusnak (Pierre Serrurier, 1600–1669), őszinte, támogató érdeklődése révén sikerült különleges kapcsolatot kialakítania egy sor kiemelkedő zsidó tudóssal, így R. Manasszé ben Iszráellel (1604–1657), R. Nátán b. Reuven Sapira ha-Jerusalemivel (c. 1590–1667), Báruch Spinozával (1632–1677) és Jiszák de Rocamorával (1601–1684), ezért is emlegették őt kortársai úgy, hogy ő "a jó keresztény barát, aki itt él Amszterdamban a rabbikkal barátságban". Serrarius – kiemelkedő, többségében converso (katolizálásra kényszerített ibériai zsidók és leszármazottaik) – kapcsolatain keresztül azt kívánom vizsgálni, hogy a tizenhetedik század végi Amszterdam élénk zsidó szellemi élete és az abban megvalósuló zsidó-keresztény tudományos diszkusszió milyen személyes kapcsolódási pontokon jött létre; illetve miként tudott egy millenarista keresztény (és rajta keresztül széles levelezőpartneri köre) ennek folyamányaként bekapcsolódni – az izmíri pszeudo-messiás, Sabbatáj Cvi alakjában és mozgalmában testet öltő – zsidó messiási várakozásba. Kutatási módszerem kvalitatív kutatási metodológia, azon belül elsődleges források (korabeli levelek, pamfletok és könyvek) tartalomelemzése, melyet történeti-leíró megközelítéssel alkalmazok, messzemenően figyelembe véve a korábbi kutatások eredményeit is, melyekből mindenekelőtt G. Scholem, R.H. Popkin és E.G.E. van der Wall publikációi emelendők ki. A kutatásom eredménye az, hogy a mélyen vallásos Peter Serrarius millenarista hite magyarázza élénk érdeklődését minden iránt, ami a zsidókkal és "száraz csontjaikból való helyreállításukkal" (Ezekiel 37,4) kapcsolatos. Különleges szellemi fejlődése során Serrarius vallon kálvinista teológusból misztikus millenarista kollegiánssá vált. A millenaris (más néven premillenaris, chiliaszta) eszkatológia, amely Jézus Krisztus által – a Jelenések könyvének 20. fejezetében írtak szerint – megalapítandó Ezeréves Királyság földi megvalósulását vallja, elutasítja a zsidóság Egyház általi helyettesítését, így teret hagy a zsidó eszkatológiai reményeknek. Serrariust millenarizmus mellett, segítőkész, baráti attitűdje és filojudaista elkötelezettsége tette – a zsidó messianizmus és keresztény millenarizmus tekintetében –, a XVII. század közepén Amszterdam meghatározó vallásközi csomópontjává. Erre különösen az tette alkalmassá, hogy nem elszigetelten, hanem korának egyik legbefolyásosabb nemzetközi tudományos hálózatában, intellektuális közösségében működött, amelyet méltán neveztek République des lettres-nek. Keresztény barátaival – John Duryval (1596–1680), Samuel Hartlibbal (c1600–62) és Henry Jesseyvel (1603–1663) – együtt Serrarius segítette R. Manasszé erőfeszítéseit a zsidók angliai visszafogadásával kapcsolatban. Jelentős összeget gyűjtöttek a jeruzsálemi askenázi zsidó közösség számára, amikor képviselőjükben, a neves kabbalista, R. Nátán Sapira Amszterdamba látogatott. Serrarius Spinoza pártfogója és közbenjárója volt a rabbinátus előtt, amely kiátkozta őt. A szefárd rabbikkal együtt kabbalista módszerrel (gemátriával) próbálta megállapítani a messiás eljövételének, illetőleg keresztény szemszögből Jézus visszajövetelének időpontját. Osztozott dr. Rocamora lelkesedésében e számításokkal látszólag egybevágó, a "lehetett-volna Messiásról", Sabbatai Cviről szóló hírekkel kapcsolatban.

Kulcsszavak: Keresztény-zsidó interakció; Kora újkori Amszterdam; Millenarizmus; Zsidó messianizmus; Kollegiánsok

Mezei Emese - A protestáns zsidókép a kora újkorban

A késő középkor során az európai zsidóság állandó támadásnak és sorozatos atrocitásoknak volt kitéve a növekvő antiszemitizmus következtében, amely vérvadásban, tömegmészárlásokban, illetve a nyugat-európai országokból, Angliából, Franciaországból, Spanyolországból, Portugáliából és Németalföldről való kitiltásokban nyilvánult meg. A reneszánsz kulturálisan és szexuálisan nyitottabb gondolkodásmódja, amely nem csak az antikvitás, hanem a muszlim és a zsidó teológia felé is érdeklődést mutatott csak korlátozottan terjedt Európában. Részben a reneszánszra, illetve a vallási feszültségekre adott válaszként jött létre a kora újkor meghatározó mozgalom, a reformáció, amely nem csak a keresztény világra és dogmatikára hatott ki, hanem a zsidóság helyzetét is befolyásolta. Az előadás célja áttekinteni, hogy miben nyilvánult meg a reformáció zsidókra gyakorolt hatása. A kutatás bemutatja a kor legmeghatározóbb protestáns gondolkodóinak, Luthernek, Kálvinnak, John Foxe-nak, Bucer-nek és Eck-nek a zsidókról alkotott képét, véleményét és a teológiai munkáikban való reprezentációját, amely egybe tekintést nyújt számunkra a kor átlag emberének zsidóképébe is. Az előadás vizsgálja, hogy ezek a gondolatok hogyan hatottak ki a protestáns államokban élő zsidók helyzetére, illetve, hogy ez mennyi eltérést mutatott a katolikus országos szokásaihoz képest.

Kulcsszavak: zsidóság, kora újkor, reformáció, teológia

Panel 4

Egyházi emigrációtörténet

Dudás Róbert Gyula - „Ego debuisssem mori in Hungaria” Mindszenty József 1974-es felmentésének előzményei, körülményei és hatásai

Az Apostoli Szentszék 1974. február 5-én hozta nyilvánosságra a Mindszenty József esztergomi érsek felmentéséről hozott pápai határozatot. Ezzel egy időben kinevezte Lékai László, addigi veszprémi apostoli kormányzót, Girus Tarasii-i címzetes püspököt ad nutum Sanctae esztergomi apostoli kormányzónak. Ez a döntés pedig, sokakat, többek között a diaszpórában élő magyar katolikusokat, de a más vallásúakat, valamint a nem hívő magyarok jelentős részét is megdöbbentette. Előadásomban a felmentés előzményeit és körülményeit vizsgálom meg, azt, hogy ez mennyire lehetett, mint ahogy azt néhányan sugallják, a Mindszenty és VI. Pál pápa közötti konfliktus következménye – igazából egyáltalán létezett-e ilyesfajta ez a konfliktus –, valamint a leváltás következményeként kialakult helyzetet, illetve az erre adott hazai és nemzetközi reakciókat szemlézem. Külön vizsgálom azt is, hogy ez a döntés milyen hatással volt a magyar diaszpórára, mert a tapasztalatok szerint ez a döntés hosszú ideig meghatározta az emigráns magyar csoportok hozzáállását a hivatalos egyházi szervekhez. Meg kell jegyezni, hogy ez a téma a magyar egyháztörténetnek még a mai napig, kényes, mondhatni „forró” pontja. A kutatásom közben számos emberrel beszéltem, akik közül néhányan úgy ítélik meg – a mai napig – hogy a leváltás hiba, sőt bűn volt, a magyar egyházzal és Mindszentyvel szemben, mások pedig a magyarországi helyzet konszolidálódását, rendezését elemelték ki, mint a döntés eredményét. Arra egyértelmű választ nem lehet adni, hogy melyik álláspont helyes, de különféle irányokat felvetve megpróbálok előadásomban közelíteni az igazság felé.

Kulcsszavak: Mindszenty József, egyházjog, egyháztörténelem

Balázs Andrea - „Szent Ferenc magyar virágoskertje Amerikában”, Részletek a Kapiszt-rán Szent János magyar ferences kusztopia történetéből

A ferences rend XIX. század végi és XX. századi magyarországi történetének kutatása során, három terület részletesebb vizsgálatának igénye merült fel bennem. Első szempontként a XIII.

Leó pápa által kezdeményezett rendi reformok XX. század eleji megvalósulásának folyamata, azok hatása a ferences közösségekre, a ferences lelkiségre, másodsorban e korszakban a ferences missziós tevékenység felélénkülése főként az Egyesült Államokban, összefüggésben egyrészt a rend megalakulásától kezdve központi szerepet játszó missziós tevékenység lényegi elemeivel, illetve a két világháború okozta földrajzi, politikai és társadalmi változásokkal, harmadrészt pedig a Ferences Családon belül a Ferences Harmadrend szerepe az amerikai magyar kusztdia életében, kiemelve az 1960-as és 70-es évek észak-amerikai kontinensen megvalósult katolikus szellemi fellendülését. Mivel a fenti három témakör mindegyike önmagában is meghaladná az előadás kereteit, ezért a ferences misszió rövid története és a reformfolyamatok lényegi összefoglalása után az amerikai misszió két olyan helyszínét szeretném bemutatni, amelyek az előzőekben említett mindhárom szemponttal összefüggésbe hozhatók és amelyek a Kapisztrán Szent János kusztdia sikertörténetnek tekinthetők, ellensúlyozva olyan kudarcnak tartott eseményeket, mint pl. a New York-i Szent István templom elvesztése, vagy az egyesített magyar provincia alapításának meghiúsulása. Először az 1950-es és 60-as években épült és folyamatosan bővült DeWitt-i (Michigan) lelkigyakorlatos ház és rendház (Portiuncula in the Pines Retreat House), amely Füzér Julián szavaival élve „Szent Ferenc magyar virágoskertje lett Amerikában” alapításáról és fejlődéséről szeretnék beszélni, majd pedig a New Brunswick-i Szent László egyházközségről (New Jersey), amely már az első missziósok, közöttük Kalmár Özséb 1923-tól kezdődő áldozatos tevékenységének köszönhetően növekedésnek indult, majd a legnagyobb magyar katolikus közösség központi helyévé vált. Három ferences atya életének eseményein keresztül is szeretném bemutatni a fentieket, akik komisszáriusként, azaz a kusztdia vezetőiként támogatták és aktív lelkipásztori tevékenységet kifejtve részesei lettek mindkét terület fejlődésének: Füzér Juliánt (1915 - 2005), Thun Otto Albint (1910 – 1976) és Mandl Maximust (1916 – 1996). A Kapisztrán Szent János amerikai magyar kusztdia felszámolása az 1990-es évek elején megtörtént, de a magyar katolikus hívek ferencesek általi lelki támogatása azóta sem szűnt meg, erdélyi ferences testvérek vették át ezt a feladatot. Kutatásom alapját a 2022. októberében elhunyt P. Csorba Domonkos ferences atya a kusztdia történetét 1986-ig összefoglaló ránc maradt kézírata, a rendtársak, mint pl. Füzér Julián rendtörténeti írásai, hivatalos levelezések egy része, magánlevelek, személyi anyagok, jegyzőkönyvek, valamint egyéb írásos gyűjtemények pl. korabeli újságcikkek stb. képezik. Szekunder forrásként főként ferences szerzők műveit használtam fel, valamint nagy segítséget nyújtott Dudás Róbert Gyula az USA-ban és Kanadában szolgálatot teljesítő magyar katolikus papok életrajzi adatokat tartalmazó névtára is.

Kulcsszavak: ferences, lelkigyakorlat, reformfolyamat, emigráció, kusztdia

Panel 5

Ókori és kora középkori vallástörténet

Magdus Tamás - Mundus patet, Ceres és a mundus szerepe Róma alapításában

Az egyik legfontosabb, Ceres istennőhöz kapcsolódó átmeneti rítus a mundus megnyitása volt. A mundus egy olyan objektum volt Rómában, amelynek megnyitása állami rituálé volt és különleges alkalmakkor tartottak. Ekkor tilos volt minden nyilvános tevékenység és ezen napok dies nefastinak voltak nyilvánítva. A korlátozás annak a hiedelemnek volt köszönhető, hogy amíg a mundus nyitva volt, a holtak szellemei járták keresztül a világot, így minden akkoriban folytatott tevékenységet rossz előjelek beárnyékolása fenyegette. Sok vita övezi a mundus kérdéskörét, hiszen nem ismerjük a megjelenésének formáát, pontos elhelyezkedését és az eredetét is homály fedi. A mundusról több antik beszámoló van, elsősorban Festustól és Macrobiustól származnak, viszont ezek a megjegyzések roppant rövidek és nem túl információ gazdagak,

ezért számtalan részlet tisztázatlan, így nehezen tudjuk rekonstruálni a mundust, mint objektumot és a megnyitásának rituáléját. A forrásokból jól kivehető, hogy maguk a rómaiak is zavarba jönnek, amikor meg kell határozniuk ezt a fogalmat. Mindazonáltal az antik auctorum munkái azt mutatják, hogy a mundus egyfajta kapuként szolgált az élők és a holtak világa között. A mundusról több antik beszámoló van, elsősorban Festustól és Macrobiustól származnak, viszont ezek a megjegyzések roppant rövidék és nem túl információ gazdagak, ezért számtalan részlet tisztázatlan, így nehezen tudjuk rekonstruálni a mundus megnyitását. Legbősegebb beszámoló Plutarchostól származik, aki a mundus létrejöttét rögtön Róma alapításának idejére teszi és Remus halálával összefüggésbe beszél róla. A szöveghelyen nem vehető ki, hogy bármiféle kapcsolat lenne Ceressel, ugyanakkor a közvetett célzások szintjén már ekkor jól látható a deitás alakja. Előadásomban arra keresem a választ, hogy hogyan kapcsolódott Ceres, mint agráristenség, az élet és a halál kettőséhez, miért kapcsolják alakjához a mundust és hogy ez miként jelenik meg a római auctorum munkáiban. Valamint azt szeretném különösen kiemelni, hogy a mundus Cereris, ogyan jöhetett létre Róma alapításakor, mi volt a célja és mit jelenthetett a korabeli rómaiaknak.

Kulcsszavak: Átmeneti ritusok, Ceres, Róma alapítása, élet-halál kettősége

Farkas Vendel - Szarvak a sisakon? Szakralizált hatalom a bronzkori és a kora középkori Skandináviában

Bárki, aki érdeklődik a skandináv történelem iránt, mára már jól tudhatja, hogy a vikingek nem viseltek szarvakat a sisakjaikon; ez a valaha kőbe vésett ábrázolási mód már csak elvétve maradt fenn szuvenírboltokban vagy éppen fantasy játékok esztétikáiban. Mégis, az egykori asszociáció nem teljesen alaptalan: rengeteg szarvas sisakos ábrázolás maradt ránk a pogánykori Skandináviából, sőt, két konkrét darab is felszínre került a 19. században. Ezekről azonban idővel kiderült, hogy részben korábbi történelmi korszakok emlékei és hadi kontextus helyett rituális használatban részesültek. Az egyik ilyen jól dokumentált leletsoport a bronzkorból származik és a korabeli politikai hatalom mitikus legitimizációját tette lehetővé egyfajta sámánisztikus hőskultusz kiépítésén keresztül. A másik ismert korpusz pedig a vendel- és viking-kor idején ível át és a helyi harcosközösségek, illetve a tőlük függő arisztokrácia odinikus szimbólumrendszerére nyújt nekünk rálátást. Mindkét korszak régészeti maradványai arról tesznek tanúbizonyságot, hogy a szarvas sisak egy hasonló üzenet vallási kifejeződése volt: viselője kapcsolatot tudott teremteni az emberi és a természeti világ között és eksztatikus gyakorlatokon keresztül a mitikus valóság részévé válhatott. A gyakorló motivációja abban a hitben nyilvánult meg, hogy ezáltal saját hatalmát erősíthette meg újra és újra. A téma kutatása ugyanakkor komoly módszertani problémákba is ütközik. Noha mindkét korpusz esetében több száz leletről beszélhetünk, közöttük egy bő ezer év terül el, ahol viszont egy-két idekapcsolható forráson kívül semmivel se tudunk dolgozni. Ez a látványos törésvonal sok kérdést vet fel a kutatóban: vajon itt egy töretlen vallási hagyományról lenne szó, csak forráshiánnyal küzdünk? Ha igen, akkor mi okozhatott egy ilyen hatalmas hiátust? Ha pedig két független történelmi jelenségről van szó, akkor miért alakultak ki ugyanazon szimbólum körül ennyire hasonló szertartások és mítoszok? Ezekről és még sok másról fogunk közösen elmélkedni az előadásom során.

Kulcsszavak: skandináv pogányság, hőskultusz, valláspolitikai, sámánizmus, forráskritika

Panel 6

English language panel

Pinal Villanueva María - Živorad Mihajlović Slavinski and Occultism's Evolution in Former Yugoslavia and Contemporary Serbia

This work examines the evolution of occultism in former Yugoslavia and contemporary Serbia. Focusing on the pioneering work of Živorad Mihajlović Slavinski, a psychologist who first introduced occultist ideas to the region, this study aims to comprehend the interplay between subjectivities, culture, history, and belief systems. Examining Slavinski's contributions, this research explores the nature and content of spiritual practices in the region, including their convergence towards New Age narratives, assessing the significance of these practices within their particular sociohistorical milieu. We follow Wilson and Hutchinson's (1991) phased integration to combine phenomenology and grounded theory. This approach capitalizes on phenomenology's exploration of lived experiences and grounded theory's focus on social processes to achieve a holistic understanding of both the human experience of the phenomenon and its wider social context. Research on esotericism and occultism in Serbia has been predominantly led by philologist Nemanja Radulović, focused on historical and literary perspectives (2015, 2019, 2020). In addition, anthropologist Lidija Radulović's doctoral thesis (2007) is a significant contribution to the field, exploring cultural and social aspects of esoteric practices in the region until the 1990s. Gordan Djurdjević's analysis (2014) on Slavinski's early production, also adds to a comprehensive understanding of Slavinski's influence, by contextualizing his work within socio-historical dynamics. Nevertheless, further research is needed on Slavinski's impact, particularly in recent years. A diachronic analysis of his narratives and techniques could provide insights into the reasons behind these shifts and their sociohistorical context, expanding our understanding of broader transformations within the religious field. Mihajlović Slavinski's spiritual proposals align with the concepts of "socio-religious heterodoxies" and "alternative religious concepts," describing groups in peripheral positions within the religious field. These terms, proposed by Pablo Wright (2008) and Danijel Sinani (2009), address relational dynamics within the religious landscape. Their use facilitates cross-contextual analysis and serve as an alternative to Barker's (1989) "New Religious Movements". This research aims to analyze Živorad Mihajlović Slavinski's spiritual proposals to deepen anthropological understanding of the religious field in former Yugoslavia and contemporary Serbia. Specific objectives include a diachronic analysis of Slavinski's (and followers) discourses and practices and interpreting the impact of these religious movements on culture and subjectivities in the region.

Keywords: Occultism, New Age, Yugoslavia, Serbia

Tuna Rita - Journeys of Abraham: The Holy Places of Ancient Israel

According to the Bible, the paper tries to describe Abraham's journeys. This investigation may serve as supporting evidence for the historical accuracy of the biblical accounts. By examining the geographical locations mentioned in the Bible and comparing them to archaeological findings, the paper aims to shed light on the authenticity of Abraham's journeys. Additionally, understanding the routes and destinations of Abraham's journeys can provide valuable insights into the cultural and religious context of ancient Israel. A supernatural summons to Abraham in Genesis 12:1. Together with his wife Sarai, Abram left his homeland of Ur of the Chaldees (the Chaldean Ur) and came to Harran. To get to the land of Canaan, they left Harran (Genesis 12:4-5). When Abram reached Shechem, the location of the terebinth of Moreh he constructed an altar (Genesis 12:6). Abraham traveled to the Negev after spending time in Egypt (Genesis 13:1-4). His remaining stops along the way include Bethel (where he built the first altar to God

between *Bethel* and *Ai*); Hebron (where he built an altar at the great trees of Mamre, Gen 13:18); the *place of Hobah, near Damascus* (Gen 14:15). The places are *Beer Lahai Roi* (between *Kadesh* and *Bered*), the *Desert of Beersheba* (Gen 21), and the *Desert of Paran* (Gen 21). Further important places are the *city of Sodom* and the *city of Gomorrah* (Gen 18), then the region of the Negev where Abraham lived between *Kadesh* and *Shur* and stayed at *Gerar* (Gen 20). The place of the testing of Abraham by God is the *region of Moriah*, where Abraham built an altar again (Gen 22). After that, he went to *Beersheba* and stayed there (Gen 22:19). Sarah died at *Kiriath Arba* (that is, Hebron), where she was buried (Gen 23). Abraham was buried by Ishmael and Isaac in the *cave of Machpelah near Mamre* (in the vicinity of Hebron) (Gen 25:9). These journeys touch the holy places of Bronze Age Israel (Israel Finkelstein, Michael B. Hundley, and Menahem Haran) In the light of archaeological excavations, I intend to present the connections of the Yahweh/YHWH cult with other Middle Eastern cults. Examining the cult and location is an exciting question of how we define monotheism and polytheism. What does a monotheist believe? What differences and similarities can be discovered between different belief systems? Does historical memory connect with a place and explain the cult? What has changed between the ancient faith and the modern faith? These questions are crucial in understanding the evolution of religious beliefs and practices. Additionally, exploring the changes in the Yahweh/YHWH cult over time can shed light on the broader cultural and societal transformations that have occurred. It is fascinating to delve into the historical context and examine how these changes have shaped contemporary religious practices and beliefs.

Keywords: journeys of Abraham, altar, holy places

Panel 7

Interdiszciplináris vallástudományi kutatások

Retkes-Kiss Antal Farkas - Az kiscelli Breverl és a papír alapú amulettek a katolikus népi vallásosságban

A katolikus vallásosság gyakorlatába ambivalens módon épültek be a különféle amulettek, csodatévő erővel felruházott, egészséget, biztonságot garantáló tárgyak; időnként hivatalos jóváhagyást, áldást kaptak, máskor pedig igyekeztek visszaszorítani, ellenőrzés alá vonni terjesztésüket. Az amuletteknek szoros kapcsolata van az ereklyékkel és a zarándoklatokról hozott, a zarándoklat teljesítését igazoló emlékekkel. Kutatásom során elsősorban a papír alapú amulettekkel foglalkoztam, melyek jól körülhatárolható csoportot alkotnak és azzal az érdekes tulajdonsággal is bírnak, hogy gyakran, átalakítással az egyik típusból létrehozták a másikat. A főbb változatok közé tartoznak a nyomtatott szentképek (Andachtsbilder), a mennyei levél (Himmelsbrief), a szent méretek (heilige Länge / heilige Masse), a megevésre szánt cédulák (Schluckbildchen / Esszettel), a Breverl, mint a csoport legkomplexebb tárgya és a különféle frász-ellenszerek (Fraiskette, Fraisenhäubchen, Fraisenhemdchen). A felsorolt amulettek szinte mind német nyelvterületen születtek, felirataik általában latinul és németül olvashatóak, de készítették exportra idegennyelven is. A főbb típusokat továbbá két nagy csoportra oszthatjuk, első generációjuk a pestis elleni gyógyszer, védő token; míg második generációjuk (a pestis fokozatos eltűnésével) a frász (rángással, lázzal járó betegségek, rosszullétek gyűjtőneve) kezelésére szolgáló amulettek köre. A papír amulettek érdekessége, hogy anyaguk olcsó, könnyen sokszorosítható tárgyak létrehozásához és terjesztéséhez ad materiális alapot, ilyen módon az emberiség amulettekhez való viszonyában új szakaszt nyitottak és használatukat is átfomálták. A népi vallásosságba a papír, és a nyomtatás elterjedésével léptek először nagy számban olyan komplex tárgyak, melyek a korábbi organikus amulettekhez képest (kövek, növények, állatcsontok) eredendően mesterségesek: amulettnek készültek, azonban a szövegeket, a

rövidítésekbe tömörített imákat, és a különféle jeleket a használók nagy százaléka egyáltalán nem tudta megérteni. Az izgalmas megjelenésű, és megértés híján még titokzatosabbá vált tárgyak felhasználását maga a felvevői gyakorlat alakította ki. A BTM Kiscelli Múzeum gyűjteményében található Breverl 2022 őszén vettem át restaurálásra, ekkor készítettem el leírását és fényképes dokumentációját is. Maga a tárgy olyan elemekből van összeállítva, melyek nagy részét korábbi publikációk alapján konkrétan lehetett azonosítani (ugyanaz a metszet), míg egyéb részeit leírások és téma szerint jól fel lehetett ismerni. A feltételezhetően 18. századi tárgy jellegéből és anyagából adódóan igen elhasználódott, középső, ereklyék tárolására kialakított része szinte üres. A tárgy eredetét (illetve kötődését) a középső metszet jelzi: a Landshuti orsolyiták Szűz Mária kegyképének mása.

Kulcsszavak: Breverl, népi vallásosság, amulett, gyógyászat

Nemes Márk - Felekezeti identitás a Magyarországi Jehova Tanúi Egyházban

Hazánkban a Jehova Tanúi mozgalmat először 1989-ben ismerték el jogi személyiséggel rendelkező egyházként. Mindezek ellenére a kiségyház a hazai vallási paletta egy igen prominens képviselőjének tekinthető immár közel egy évszázada. Hivatalos elismerésük óta csupán egyetlen tematikus szakmai kötet született a mozgalomról (Fazekas, Jakab, Petrás, Szita - *A magyarországi Jehova Tanúi Egyház története. A kezdetektől napjainkig*. Gondolat Kiadói Kör, 2017.), amely túlnyomórészt felekezettörténeti szempontból vizsgálta a mozgalom alakulását (levéltári kutatások, korábbi peres ügyek közhiteles iratai, személyes visszaemlékezések), kifejezett fókusz helyezve a II. világháború, valamint kommunizmus alatti időszak megpróbáltatásaira. A mozgalmat vallástudomány és társadalomtudomány eszköztárával eddig nem vizsgálták. Mindez természetesen magyarázható a közösség sajátos "világot elutasító" (Wallis 1998) jellegével, a politikától, közéleti kérdésektől és egyes társadalmi diskurzusokból való szándékos kimaradásával. Ezen körülmények, valamint sajátos zártság megnehezítheti az ilyesfajta kutatások kezdeti stádiumait, mindazonáltal egy ilyen kezdeményezés jelentős mértékben hozzájárulna a kis vallási közösségek jelenlétének és fejlődésének megismeréséhez és megértéséhez hazánkban. Előadásomban egy ilyen – Prof. Dr. Máté-Tóth Andrással 2023-ban közösen végzett – kísérlet kezdeti eredményeinek egy szegmensét kívánom bemutatni. A projekt kvantitatív (kérdőíves) és kvalitatív (élettörténeti interjúk) módszertant alkalmazva tárta fel a Tanúk megterésélményeit, vallásos önképüket és a világgal, valamint saját közösségükkel való viszonyukat. Kutatásunk alapján lehetséges továbbá a tanúi identitás főbb komponenseinek meghatározása, valamint alakulásuk és formálódásuk áttekintése is a hazai mozgalom emberemlékezetnyi idejét illetően. Prezentációm során külön reflektálok a Tanúi identitás mögött tipikusan megjelenő életkörülményekre és motivációkra, valamint az egyén, közösség és világ személyes interpretációjának változásaira az interjúkban kapott válaszok alapján. Előadásomat további kihívások és kutatói perspektívák körvonalazásával zárom.

Kulcsszavak: Jehova Tanúi, identitás, új vallási mozgalmak, poszt szocialista társadalmak, milenarizmus, értékrendszerek

Mészáros Mihály - Pluralizmus a deobandi fatwákban

A deobandi mozgalom az egyik legbefolyásosabb muzulmán fundamentalista irányzat a Délkelet-Ázsiai térségben. A mozgalom által kiadott vallásjogi állásfoglalások, más néven fatwák, izgalmas betekintést engedhetnek a kortárs muszlim gondolkodás struktúráiba.

Hipotézisem szerint egyben lehetőséget teremthetnek arra, hogy a vallási pluralizmus nyomait kutassuk, adott esetben akár új, eddig kevésbé leírt pluralizmus-altípusokat azonosítva. Ezért került vallástudományi érdeklődésem fókuszába a deobandi fatwa. Előadásom első részében egy közel kétéves kutatómunka fontosabb állomásait ismertetem majd. Aztán röviden ismertetem Peter L. Berger pluralizmus elméletét, majd a deobandi mozgalom központja által

kibocsájtott mintegy 9000 fatwa interdiszciplináris tartalomelemzésének aktuális eredményeit is. A két forrás ismertetése lehetőséget teremthet majd arra, hogy néhány jellemző fatwa-példa kiemelésével röviden vázoljam saját pluralizmus-koncepciómat, és a doktori kutatásom irányait meghatározó kérdésfelvetéseimet is.

Kulcsszavak: fatva deoband pluralizmus muszlim

Hollós Judit - A tibeti bön vallás hatása a dongba képírás használatára

A mintegy 300 ezer főt számláló naxi nép által használt dongba (vagy tomba) írás az utolsó, még jelenleg is használt piktografikus írásrendszerek egyike. A naxi (nási) nép a Kínában található Jünnan tartomány észak-nyugati részén, Szecsuan tartomány dél-nyugati részén, illetve Tibetben él, nyelvük a tibeto-birmán nyelvcsaládba tartozik.

A naxi írásrendszert, pontosabban a dongba képírást már a tibetiek buddhizmus előtti vallásának, a bön vallásnak a papjai is használták szent szövegek lejegyzésére. A naxik úgy tartják, hogy írásukat a tibeti bön vallás alapítója, Tönpa Senrab (*ston pa gshen rab*) alkotta meg. A bön szellemeket megidéző dongba papok bön isteneket ábrázoló ruházata, jellegzetes fejdísz és egyedi szertartásai mind a mai napig erőteljes tibeti hatást mutatnak. A rendelkezésünkre álló adatok és bizonyítékok szerint az írás a hetedik századtól létezik, azaz királyságuk és mágikus célú írásuk születése egyaránt a buddhista tantra aranykorára tehető. A naxi nép vallását ma a tibeti buddhizmus, a bön és a taoizmus sajátos keverékeként határozzák meg. Maga a dongba írás piktogramokból (képjelek), ideogrammákból (képírási jelek) és fonetikus, szótagjelölő egységekből áll. A mintegy 1400 képszerű karakterből és szimbólumból álló írást elsősorban a különböző vallásos szertartások során használják. Szövegek leírásakor csak kulcsszavakat (jeleket) jegyeznek le; vízszintesen, balról-jobbra írnak, néha előfordul a függőleges irány is. Annak ellenére, hogy na már viszonylag kevés, egyes becslések szerint csupán hatvan dongba pap létezik, és ők is ritkán használják ezt az írást vallási célokra, a naxik között egyre népszerűbbé válik. Megfigyelhető, hogy korunkban fokozatosan növekszik azoknak a száma, akik a dongba írást használják hétköznapi helyzetekben is, többek között a turizmusban és a szolgáltatásokban. Talán éppen ennek a folyamatnak köszönhető, hogy 2003 augusztus 30-án az UNESCO világörökségi bizottsága felvette listájára a dongba képírással létrehozott klasszikus irodalmat. A Tan Kapuja Buddhista Főiskola elsőéves, tibeti nyelvi specializáción tanuló mester szakos hallgatójaként 2023 tavaszán lehetőségem nyílt elvégezni az Institut National des Langues et Civilisations Orientales (INALCO, Franciaország), a University of Geneva, és a Beijing Language and Culture University (BLCU, China) összefogásával létrejött, nyolchetes *Bevezetés a dongba írásba* („Initiation to the Dongba script”) című online tanfolyamot. Jelen előadásomban azt szeretném megvizsgálni, milyen módon fonódik össze a tibeti bön vallás a dongba képírás használatával, milyen szerepe van annak korunkban és a naxi nép életében, illetve milyen revitalizációs folyamatok zajlanak, melyek lehetővé tehetik, hogy a dongba írásrendszer és a hozzá kapcsolódó kultúra és vallás hagyományai, szokásai, szertartásai fennmaradjanak a jövő nemzedékei számára.

Kulcsszavak: bön, vallás, dongba, revitalizáció

Panel 8

Vallásfilozófia

Bialkó László Gergő - Nietzsche buddhizmusa: lehet-e bódhiszattva az Übermensch?

A bódhiszattva a buddhizmus (különösen a mahájána buddhizmus) egy fontos eszményképe. A théraváda irányzatban ez a buddhaság előtti állapot, míg a mahájána buddhizmusban az a „tökélyharcos”, aki az összes érző lény megsegítésére törekszik. Ez az eszménykép, amely a hétköznapi emberi élet meghaladásában gyökeredzik, párhuzamba állítható a nietzschei Übermensch-sel. Az interkulturális összevetés során megállapítható, hogy számos hasonlóság és legalább annyi különbség figyelhető meg a két emberkép között. Előadásomban felvázolom mind a bódhiszattva-eszmény, mind az Übermensch tipológiáját és feltárom a lényegi pontokat. Fontos párhuzam a valaminek való meghaladása, az aszketikus ideál elutasítása, az itt és a most megélése. Ugyanakkor markáns különbség, hogy míg az Übermensch a tömeggel, illetve a társadalommal szemben határozható meg, addig a buddhizmusban a szenvedéssel teli lét az „alapprobléma”. A két eszményképben merőben eltér az is, hogy amíg Zarathustra az Übermensch-t, mint végcél hirdeti, addig a buddhizmusban nem a bódhiszattvaság az út vége. A legfontosabb különbség azonban a nietzschei filozófia és a buddhista szemlélet között – meglátásom szerint –, hogy a német filozófus magasabb szintre helyezi az Übermensch ideálját, a buddhista eszménynél. Az örök visszatérést megértő és belátó, az életet így – minden szenvedéssel együtt – teljes mértékben igenlő Übermensch útja másfele tart, mint a szenvedéstől, így magától a létforgatagtól szabaduló buddhistáé, vagy bódhiszattváé.

Kulcsszavak: Übermensch, bódhiszattva, Friedrich Nietzsche, buddhizmus

Veres Ábel - Az Egyház ma – A vallás kritikája Bonhoeffer és Kierkegaard ekkleziológiájában

A tanulmány mélyreható elemzést kínál a két keresztyén gondolkodó, Dietrich Bonhoeffer és Søren Kierkegaard az egyház és a vallás jelentőségéről megfogalmazott nézeteiről. A tanulmány feltárja azokat a közös vonásokat, amelyek meghatározzák az egyház intézményének és a vallás gyakorlatának kritikáját mindkét gondolkodó esetében, emellett bemutatja az egyéni hit és felelősség fontosságát ekkleziológiájukban és az autentikus keresztyénség, valamint a Krisztus követése iránti elkötelezettség szerepét egyházkritikájukban. A tanulmány célja a két gondolkodó nézeteinek mélyebb megértése által hozzájárulni az egyház és a vallás jelenkori értelmezéséhez, továbbá a keresztyén teológia és filozófia aktuális kérdéseinek feltárásához.

Kulcsszavak: Bonhoeffer; Kierkegaard; ekkleziológia; vallás; istenkapcsolat

Enesey Diána Dorisz - Hit és hallgatás: a kimondhatatlanság problémája Kierkegaard hitfogalmában.

Előadásomban azt igyekszem körüljárni, hogy milyen szerepet tölt be Kierkegaard gondolkodásában és hitfelfogásában a hallgatás. Elsősorban a *Félelem és reszketés* című, Johannes de Silentio álnéven megjelent írásra támaszkodom, de további Kierkegaard-köteteket is bevonok a vizsgálódás körébe. A kiindulási pontot Johannes de Silentio Ábrahám-elemzése adja, kiváltképpen az a mozzanat, amelyben megmutatkozik, hogy Ábrahám hallgat arról, hogy Isten Izsák feláldozását kérte tőle: „Ábrahám hallgat – képtelen beszélni, éppen ebben rejlik a szükség [Nød] és a szorongás. [...] Mindent elmondhat; egyet azonban nem, s ha ezt nem mondhatja, azaz nem úgy, hogy a másik megértse, akkor nem beszél.” (Søren Kierkegaard: *Félelem és reszketés*. Ford. Soós Anita, 178. Ábrahám esetében az az igazán szorongató, hogy épp a legfontosabbról nem tud beszélni, vagyis a próbáról, ami elé Isten állította őt. A hit, mint személyes

viszony közölhetetlen, nem vihető át a nyelv és az általános terepére. De milyen tényezők járulnak hozzá ehhez a kimondhatatlansághoz? Bár elemzésem középpontjába nem az etikumban rejlő általános és a hit területén domináló, az általánosban feloldódni nem kívánó egyes között húzódó feszültséget helyezem, és nem is a hit paradoxon jellegét, kétségkívül jelentős szerepet tölt be mindkettő a kimondhatatlanság problémájában, ezért áttekintésük nem elhanyagolható. Már csak azért sem, mert az ezek keltette feszültségen keresztül igyekszem láttatni az egyes ember és a „mások” viszonyát. Azt fürkészem, hogy vajon az Istennel személyes viszonyra lépő individuum, azaz a hit lovagja (e kierkegaard-i karakternek a példája Ábrahám is) számára szükséges-e a hit közölhetősége. Ennek feltérképezéséhez először is azt kell kibontani, hogy mit jelent a hit lovagja, mint individuum számára a paradoxon: miként szembesülhet a hite paradox jellegével és hogyan képes felülemelkedni rajta, egyáltalán szükséges-e efféle túllépés? A paradoxon vizsgálatához a *Filozófia morzsák* című, Johannes Climacus álnéven publikált írást hívom segítségül. Az is kérdésként adódik, hogy az individuum – azaz jelen esetben a hit lovagja – hogyan képes megkülönböztetni a hitet a kísértéstől: talán épp a paradoxon a hit megkülönböztető jegye vagy ez éppúgy megvan a kísértésben is, ezért bensőségesebb jellegzetességet kell keresnünk? Miközben erre a kérdésre keresünk választ, óhatatlanul szembekerülünk a döntés és a választás problémájával, így nem térhetünk ki az elől a kérdés elől, hogy mennyiben tekinthető a hit döntésnek, választásnak. A döntés és a választás fogalmain keresztül pedig az individualitás kierkegaard-i koncepciójához is eljutunk. Miképp formálhat a hit és a hithez tapadó hallgatás individuumot? Mennyiben határozza meg és mennyire lehetetleníti el a – nevezük most így a hit lovagját – „hit individuumának” interszubjektív viszonyulási lehetőségeit az, hogy a számára legfontosabbat nem tudja kimondani? Egészében elszigeteli-e őt a többi individuumtól a hit közölhetetlensége és az ebből következő hallgatás? Továbbá arra is rá kell kérdeznünk, hogy szükségképpen hallgatás lesz-e a hit lovagjának osztályrész, ha a hitben rejlő paradoxon nem irracionális, vagyis a hétköznapitól eltérő, másfajta racionalitás révén megérthető. Így viszont ebből az újfajta, a kimondhatatlanságból sarjadó megértésből is válhatna közösségformáló erő. Azt vázolnám fel tehát, hogy miként hat a hitben – azaz a személyes Isten-viszonyban – rejlő kimondhatatlanság az individualitás formálódására és az individuum másokhoz való viszonyulására.

Kulcsszavak: hit, hallgatás, paradoxon, individuum

Gärtner Péter - A vallás szerepe a gazdaságetikában

Jelen századunkra a gazdaság a társadalom egyik legmeghatározóbb kulturális alrendszerévé vált. Azonban a gazdaság nem képes megbirkózni számos helyzettel, ami miatt például az az éles kritika éri az újkori kapitalizmus közgazdaságtanát, hogy teljesen figyelmen kívül hagyja a morális szempontokat, és a standard ökonómia napjainkra elérkezett az etika null fokára. A filozófiatudományon belül leginkább az etika és a morálfilozófia fókuszál erre a kérdésre. Felmerül a kérdés, hogy a vallások milyen hatást képesek gyakorolni a gazdaság eme hiányzó elemére, illetve ezek a hatások szignifikáns befolyást jelentenek-e a gazdasági szisztémákra? Jelen vizsgálatom azt az ívet kívánja bemutatni, hogy egy, a Katolikus Egyház kezdeményezésére több mint három évtizeddel ezelőtt létrejött közgazdasági tanulmány megállapításai hogyan érvényesek még ma is, továbbá ezt hogyan támassza alá a modern közgazdaságtan kovácsának tekintett Adam Smith újra felfedezett erkölcsfilozófiája és miként jelenik ez meg napjainkban egy új vallási mozgalom etikai alkalmazásával az individuumok erkölcsös gazdasági viselkedésében. Kiindulópontom tehát a II. János Pál Pápa kezdeményezésére az Igazságosság és Béke Pápai Tanácsa keretében 1990-ben megtartott találkozó megállapításai lesznek, amelyre a világ akkori legnevesebb közgazdászainak egy csoportja volt meginvitálva, mivel a Szentatya hangsúlyozta az egyház társadalmi tanításainak interdiszciplináris vetületét és azt, hogy szükség van "az emberrel foglalkozó különböző tudománysszakokkal való párbeszédre". Az ennek keretében elkészült tanulmányok döntő többsége megerősíti az egyik résztvevő, a

Nobel-díjas Kenneth J. Arrow megállapítását, amely szerint "az etikai és vallási elkötelezettségek fontos szerepet játszanak abban, hogy az emberek miként viselkednek a gazdaságban". Közel három évtizeddel később a gazdaságetika egyik legújabb – talán legnagyobb vihart kavart –, a szintén közgazdasági Nobel-díjas Vernon L. Smith és Bart J. Wilson A közgazdaságtan humanizálása - Az erkölcsi érzelmek és A nemzetek gazdasága a 21.században című könyve azt állítja, hogy a közgazdászok manapság szem elől tévesztették az emberi érzelmek, gondolkodásmódok, a legjellemzőbb motivációk teljes skáláját és a közgazdaságtan megalapozójának tekintett Adam Smith erkölcsfilozófiai intelmeit. Végezetül az új vallási mozgalmak egyikének, a szcientológia egyik etikai hittétele gazdasági alkalmazásának esettanulmányát vázoló fel, annak bemutatására, hogyan igyekszik egy fiatal vallás a gazdasági viselkedést abba az irányba elmozdítani, ahol a jelen gazdasági rendszerek etikai paradoxonjai feloldódhatnak.

Kulcsszavak: vallás; gazdaságetika; Vatikán; Adam Smith; szcientológia

Panel 9

Hit- és Bibliatudományi szekció

Fenyves Krisztián - „Teremtsünk embert képmásunkra, magunkhoz hasonlóvá”: Imago Dei és emberi méltóság a patrisztikus és rabbinikus irodalom fényében

Az újabb kutatásokban többször megállapítást nyert, hogy a rabbinikus és a patrisztikus értelmezési hagyomány némely ponton meglepően közel került egymáshoz; kérdésként merül fel, hogy beszélhetünk-e ilyen fajta (exegetikai) interakcióról, vagy – csupán – a független hagyományokban hasonló értelmezést inspirált a rögzített bibliai szöveg, mely textusában megőrzött bizonyos nyitott kérdéseket. A fenti meglátásokból kiindulva a Ter 1,26-28 szakasz vizsgálatát tűzi ki célul az előadás, ezzel megvilágítva az *imago Dei* ókeresztény és rabbinikus értelmezését és hatását, mely meghatározó sarokköve a bibliai antropológiának (ld. Pápai Bibliikus Bizottság: *Mi az ember?* dokumentuma). Kezdve a kulcsfogalmak elemzésével, mint תבנית - תבנית és εἰκών - ὁμοίωσις, különös figyelmet fordítok arra, hogy a Ter 1,26-28 hogyan határozza meg az Isten-ember kapcsolatot, megjegyezve, hogy a *tselem* kifejezés, amelyet gyakran használnak kárhóztató módon az ember alkotta bálványképek vonatkozásában, valamint a *demut* kifejezés, amelyről Izajás azt állítja (Iz 40,18), hogy nincs olyan hasonlatosság, mely Istenre vonatkoztatható lenne – a vizsgált szakaszban ezen terminusok az ember Isten képmásaként és hasonlatosságaként való megteremtését jelölik. Az Éden utáni *imago Dei* kérdésével a kontextus a *Teremtés* könyvének első három fejezetét öleli fel, hiszen a kígyó csábító ígérete: „olyanok lesztek, mint az Isten” (Ter 3,5), és az ember istenképmási mivolta egy nem-tökéletes, megtört világban már az egyházatyák gondolkodásának is középpontjában áll. A fent említett versek értelmezési hagyományát Vak Didümosz *Teremtés* könyvéhez írt kommentárjának (alexandriai iskola), Aranyszájú Szent János *Sermones in Genesim, Homiliae in Genesim* műveinek (antiokhiai iskola) és a *Genesis Rabbá* (midrás gyűjtemény) szövegének vizsgálatával igyekszem megvilágítani és értelmezni, bemutatva a különböző értelmezési hagyományok és gondolatok hasonlatosságát és különbségeit. Továbbá Szent Ágoston írásainak vizsgálatával, valamint a műveiben található, az istenképmásiságot érintő több, mint nyolcszáz hivatkozásnak és exegetikai fejlődésének áttekintésével a modern emberi jogi diskurzus kérdéseit is bemutatom. Követve Ferenc pápát, aki megnyilatkozásaiban szinte felcserélhető fogalmakként használja az *imago Dei* és emberi méltóság kifejezéseket (az utóbbi domináns előfordulásával), igyekszem megvilágítani, hogy milyen kapcsolat vázolható a két fogalom között, illetve hogyan alapozhatóak meg az *imago Dei* fogalmával az alapvető emberi jogok (ez utóbbi aktualitását adja, hogy az idei évben van az Emberi Jogok Egyetemes Nyilatkozat aláírásának 75. évfordulója).

Kalmár Ákos - A názáreti Jézus büntetőperének elemzése a korabeli héber és római jog alapján

Az evangéliumok (teológiai) forгатókönyve teljesen világos a leosztott szerepekről és Jézus szenvedéstörténetének egyszerű, lineáris cselekménysoráról: Jézus halálért egyedül a zsidó vezetők és tanácsuk a felelős, akik először kieszközölték a tisztességes és ingatag Pilátusnál Jézus bűnösnek nyilvánítását, majd felhergelték a népüket, hogy követeljék a Názáreti keresztre feszítését. Jézus büntetőperének revideálásával a passió drámájának több résztvevője teljesen más megvilágításban kerül. Előadásom során tisztázni fogom a meglévő dokumentumok ellentmondásait és új megvilágításba helyezem az ismert narratívát, amely a zsidókat vádolja Jézus haláláért. Hipotézisem szerint a zsidó nagytanács inkább megvédeni mintsem megölni gyűlt össze azon az éjszakán és a végső ítéletet Pilátus teljesen jogszerűen, befolyásoktól mentesen hozta meg Jézus ellen. A történelmi források tanulsága (Tacitus, Flavius) szerint Jézus kereszt-halála a római helytartó parancsára történt. A Vatikán a II. vatikáni zsinaton visszavonta az egyházi istengyilkosság vádját a zsidó néppel szemben. Előadásom során tisztázom: (1) a korabeli politikai viszonyokat; (2) ki jelentette fel, ki vehette őrizetbe és kinek a parancsára tartóztatták le Jézust; (3) a zsidó nagytanács hagyományos eljárásait bűnper esetén; (4) Jézus vádolható volt-e blaszfémiával; (5) a Római Birodalom perrendtartási szokásait; (6) a Pilátus előtt Jézus ellen felhozott vádpontokat; és (7) a helytartó ítéletének jogosságát. A kiindulópontok a szinoptikusok és János evangéliumának összehasonlítása a szenvedéstörténettel kapcsolatban, illetve Cohen, Rosaldi, Verhoeven, Aslan valamint számos más szerző kutatásának összevetése az ellentétesen vélekedő keresztény teológusokkal, egyházjogászokkal mint Lohfink, Daniel-Rops, Lapide-Luz, Sály.

Kulcsszavak: szenvedéstörténet, büntetőper, kereszténység

Besztercei Márk - Feltalált ortodoxia? - Az Apologia pro Honorio papa, Hitvalló Szent Maximosz és a düöthelétizmus

A VII. századi teológiai viták hazánkban kevésbé ismertek, külföldi tekintetben azonban az elmúlt években több érdekes tanulmány is született a téma kapcsán. Marek Jankowiak és nyomában mások is felvetették például, hogy a VI. egyetemes zsinaton ortodox nézetként elfogadott düötheléta álláspontnak, azaz a Krisztus két akarataról szóló tanításnak – szemben a monothelétizmussal – nincsenek gyökerei a patrisztikus irodalomban. Ez alapján úgy vélik, hogy a düötheléta tanítást a 640-es években lehetjük fel először IV. János pápa III. Kónsztantinosz császárhoz írott levelében (ennek alternatív megnevezése az *Apologia pro Honorio papa*), valamint Hitvalló Szent Maximosz 20. *opusculumában*. Előadásomban ezen állítást szeretném körüljárni, támaszkodva az említett forrásokra és a külföldi – főleg angol és német, valamint francia nyelvű – szakirodalomra. Egyrészt céлом a VII. századi vitákkal kapcsolatos újabb álláspontok beépítése a témával kapcsolatos – nem túl nagy – hazai diskurzusba, másrészt jobban megérteni az általam mélyebben kutatott 649-es lateráni zsinat teológiai, dogmatikai kontextusát. Ráadásul úgy vélem árnyalni tudom a monotheléta-vitával kapcsolatos elképzeléseket, ugyanis ezen irányzat megítélése is bonyolultabb annál, minthogy egyszerű eretnekségként kezeljük. A kérdés körüljárása adalékokkal szolgálhat a korszak azon nagy problémáját illetően is, ami I. Honorius pápával kapcsolatos, ugyanis tágabb kontextusba helyezhető Honorius feltételezett „eretneksége” is. Előadásomat egy bevezetéssel kezdeném, melyben röviden ismerettem a VII. század egyháztörténetének főbb eseményeit és jellemzőit. Ezt követően térnék rá a két szövegnek (IV. János fentebb említett levelének és Hitvalló Szent Maximosz 20. *opusculumának*) a bemutatására és vizsgálatára, majd végül az előadást a levonható konklúziókkal zárnám.

Kulcsszavak: düothelétizmus; monothelétizmus; pápaság, Hitvalló Szent Maximosz, egyháztörténet

Lévai Ádám - A kereszténység, mint a pogányságot betetőző misztérium az alexandriai hagyományban

Előadásomban a kereszténység misztérium-jellegét igyekszem kidomborítani Alexandriai Kelemen és Órigenész egyházi írókat alapul véve. Kelemen, mint az ókori misztériumok kiváló ismerője egyedülálló forrás a pogány kultuszok rekonstrukciójához. Protreptikosz című művében Jézus Krisztust úgy mutatja be, mint a beavatást végző Logoszt, és attól sem riad vissza, hogy a misztériumok terminológiáját a kereszténység szolgálatába állítsa. Előadásomban sorra veszem ezeket a párhuzamokat, valamint bemutatom, hogy az említett alkotás milyen műveket használt fel forrásként, és célzatosan hogyan nyitott olyan új horizontot, melynek egén Jézus Krisztus az igazi kultusz fénylő Napja. Licenciadolgozatomban Alexandriai Kelemen Dionüszosz-kultuszra vonatkozó megállapításaival foglalkoztam, így vizsgálódásom is főként e kultusz és a kereszténység összehasonlításán alapul. Órigenész Kelszosz ellen című alkotása már utal Mithras kultuszára is, de a kereszténység misztérium jellegét sokkal inkább az Írások rejtett értelméből eredezteti. Célom az, hogy az alexandriai hagyományt, mint a görög-római vallástörténet értékes forrásaként mutassam be, nem pusztán az információnyújtás, de az apológia korunk számára is megfontolásra érdemes szempontjából. A rekontextualizálás és az elmélyült exegézis olyan repertoár, mely minden keresztény számára, minden korban adott, s melyben példaként álltak előttünk az alexandriaiak.

Kulcsszavak: misztérium; pogányság; kereszténység; Alexandriai Kelemen; Órigenész

Panel 10

Valláselmélet szekció

Csúri Alexandra - Vallás Gyakorlása és a Mentális Egészség Kapcsolata: Az Emberi Lélek Mélységei és Az El Camino Zarándokút Tapasztalatai

A vallás és a mentális egészség közötti kapcsolat hosszú ideje foglalkoztatja a tudományt és a vallásos közösségek tagjait egyaránt. Az emberi lélek gazdag és összetett világ, amelyet sokféle tényező befolyásol. Az előadás célja bemutatni a vallás gyakorlásának és a mentális egészség közötti összefüggéseket, különös tekintettel az El Camino zarándokút során vallási céllal történő gyaloglás tapasztalataira, amelynek a Portugál szakaszát magam is teljesítettem. A következő kulcsfontosságú kérdések kerülnek megvitatásra: 1. Vallás és mentális egészség: Hogyan járulhat hozzá a vallásgyakorlás az egyén mentális egészségéhez? Milyen pozitív hatások érhetők el a hit által a mindennapi stresszkezelésben? 2. Spiritualitás és életminőség: Mi a spirituális dimenzió szerepe az életminőség javításában? Hogyan lehet a vallásos életmód segítségével elmélyíteni a boldogságot és a megelégedettséget? 3. Megküzdési stratégiák és hit: Hogyan alakulnak ki és működnek a vallásos egyének megküzdési stratégiái? Milyen szerepet játszik a hit a nehézségek és válságok átvészelésében? 4. Az El Camino és a mentális egészség: Az El Camino zarándokút híres a vallási és spirituális tapasztalatokról. Hogyan hat ez az út az emberek mentális egészségére? Milyen szerepet játszik a vallásos dimenzió az út tapasztalataiban? Az előadás során bemutatásra kerül egy kérdőív-kutatás, amely az egyén vallási gyakorlatának és mentális egészségének összefüggéseit elemzi. Az eredmények új megvilágításba helyezik azt a kérdést, hogy a vallásos hit hogyan képes erősíteni az egyén lelki és érzelmi stabilitását. Az El Camino zarándokút esetében az elért résztvevők tapasztalataik is bemutatásra kerülnek, akik az Út során vallási céllal törekedtek Santiago de Compostelláig. A beszámolók és

kérdőívek segítségével megismerjük, hogy az El Camino milyen hatást gyakorol a zárándokok mentális egészségére, és milyen szerepet játszanak a hit és a spirituális élmények az Út során. Ez az előadás arra törekszik, hogy mélyebb betekintést nyújtson a vallás és a mentális egészség kapcsolatába, kihangsúlyozva a hit pozitív hatásait és azokat a stratégiákat, amelyek segíthetnek az egyéneknek a nehézségeikkel való megbirkózásban. Remélhetőleg ez az előadás ösztönző és gondolkodásra sarkalló lesz mindenki számára, aki érdeklődik az emberi lélek mélységei, valamint a zárándoklat a vallás és mentális jóllét kapcsolata iránt.

Kulcsszavak: zárándoklat, mentális egészség, vallás gyakorlása, megküzdési stratégiák

Paizs Melinda Adrienn - Az Everness fesztivál a közgazdaságtan vallásügyi modelljének tükrében

A lelkiismereti és vallásszabadság 1990-es érvényre jutása, a vallási diverzitás, és a kollektív pezsgés erősödése után, azt gondolhatnánk, hogy a magukat katolikusnak vallók aránya csökkenni kezdett. Utóbbi folyamatok magyarázatára számos alternatíva létezik, így a szekularizációs és deszekularizációs elméletek, vagy akár a közgazdaságtan megközelítése, ami a kereslet kínálat összefüggéseire alapul; az ESS adataiból mégis az derül ki, hogy a magukat katolikusnak vallók aránya viszonylag stabil maradt a rendszerváltozás után. Azonban Rosta rámutat, hogy olyan indikátorok alapján, mint a felekezeti hovatartozás, a templomba járás gyakorisága és az istenhit, nyílik pusztán lehetőség a vallás átalakulásának empirikus elemzésére; ezekből is látható, hogy nincs egységes trend. A kelet- és közép-európai országok változása 1990 után nem hasonlít a Ny.-Európai országokéhoz. Az is lényeges, hogy az individualizációs jelenségek sokszor nem lépnek a hagyományos formák helyébe, a kettő gyakran párhuzamosan változik, valamint ott, ahol az új formák emelkedését tapasztalni, ezek emelkedésének mértéke gyakran elmarad a hagyományos formákban mért csökkenéstől. Kézenfekvőnek tűnik, hogy valódi összehasonlítási lehetőség hiányában úgy próbáljuk megérteni a 21. század vallási térképét, hogy esettanulmányi jelleggel vizsgálunk meg egy-egy közösséget, hiszen a vallásügyi piacok elemzése új perspektívát jelent a pluralizmus, a verseny és a vallási monopóliumoknak a társadalom vallási aktivitására tett hatásának tanulmányozásában. Számos kutató kísérte meg ezt, hazai példánál maradva Máté-Tóth és Nagy-Gábor szociológusokról írt, a Szilárdi vezette kutatócsoportban pedig az Everness spirituális fesztivál látogatóival foglalkozunk 2016 óta tartó végzünk kérdőíves adatfelvételt és veszünk részt az eseményen résztvevő megfigyelőként. Megfigyeléseink során három jellegzetes témakört különítettünk el a fesztivál programkínálatából: 1. pszichés vagy lelki kiegyensúlyozottság; 2. gyógyulás és fizikai egészség; 3. spirituális életvezetés. Vallásügyi szempontjából a rendezvény kínálatában három réteg különül el: Az első szinten helyezkednek el a fesztivál szervezőinek meghívottjai, akik a rendezvény nagyszínpadán és tematikus helyszínein lépnek fel fő előadóként. A második szinten azok a különböző vallási és egyéb szolgáltatók helyezkednek el, akik egyéb helyszíneket bérelnek a fesztiválon és ott építik fel a saját programkínálatukat, arcukat, szóróanyagokkal és egyéb hirdetési módokkal. A harmadik szint a primer szolgáltatók piacára, ahol különböző szolgáltatásokat lehet vásárolni, mint például rapid masszázs, hangtálas csakra tisztítás, vagy tárgyakat lehet venni, mint füstölők vagy kristályok. A szervezők által a rendelkezésünkre bocsátott éves programbontás pontjain manuális adatredukció segítségével kvázi kvalitatív főkomponens elemzést végeztünk, hogy választ kaphassunk a kérdéseinkre: A programok összetétele összecseng a megfigyeléseinkkel? Milyen változások, trendek figyelhetők meg az első szinten? Előadásomban a közgazdaságtani modellen keresztül mutatom be a kínálati oldal első szintjét kutatási eredményeink alapján.

Kulcsszavak: spiritualitás, Everness, vallásügyi piac, közgazdaságtan, fesztiválkutatás

Czétényi Gellért - Szent könyv-e a keresztény Biblia?

Szent könyvekről már mindenki hallott, ebbe a kategóriába soroljuk (többek között) a Koránt, a Gurú Granth Száhibot, a Héber és természetesen a keresztény Bibliát is. Az előadás címében feltett kérdést tehát egyszerűen meg is válaszolhatjuk: természetesen igen! A dolog persze nem ilyen egyszerű, hiszen a keresztény tradíció(ka)t más, szent könyvvel rendelkező vallásokkal összevetve azt tapasztaljuk, hogy a Biblia egészen más szerepet tölt be a kereszténység életében, mint a többi szent könyv a maguk vallási hagyományában. Ebben az előadásban azt mutatom be, milyen hagyományok kapcsolódnak a szent könyvekhez a zsidó, a keresztény, a muszlim és a szikh hagyományban, különös hangsúllyal a hivatalos istentiszteleti rítusokra. Hogyan hozzák létre a különböző felekezetek a maguk szent könyveit, miként használják és tisztelik meg, kik és kik nem olvashatnak belőlük, illetve mit tesznek velük, ha valami miatt alkalmatlanná válnak a rituális használatra. Előadásomban röviden kitérek arra is, hogy mely, szent könyvekhez szorosan kapcsolódó rítusok töltenek be fontos szerepet egy másik hagyományban az adott szent könyvtől függetlenül, de a szentséghez mégis szorosan kapcsolódva. Ez az előadás tehát a könyvre, mint tárgyra fókuszál, nem a teológiai, filozófiai, történeti hátterére, hanem egyfajta praxiográfiként arra, hogy mit tesznek és nem tesznek a különböző vallási hagyományokban a szent könyvvel, illetve, hogy milyen következtetést lehet levonni ezekből a rítusokból egy könyv szent státuszára vonatkozóan.

Kulcsszavak: Szent könyv, rítus, liturgia, komparatív vallástudomány

Panel 11

Felekezeti fejlődéstörténet

Szaploneczay Máté - A keleti katolikus egyházak strukturális fejlődése Európában

A 20. század végén megkezdődött folyamat, melynek során egyre világosabbá vált a keleti közösségek jelentősége a Katolikus Egyházon belül, egyértelműen megmutatkozik a II. Vatikáni Zsinat új ekkleziológiai szemléletében és a keleti egyházakra vonatkozó dokumentumaiban (Orientalium Ecclesiarum, Unitatis redintegratio). A zsinat utáni kodifikáció folyamata lehetővé tette a keleti katolikus egyházak dinamikusabb fejlődését. Az elmúlt időszakban az Egyház legfőbb hatósága kiemelt kérdésként kezelte a keleti katolikus egyházak hierarchikus fejlődését, és jelentősen átszervezte a fent említett sui iuris egyházak szerkezetét.

A vizsgált régió keleti katolikus közösségeiben az elmúlt néhány évtizedben tehát megfigyelhető a kormányzati struktúra szembetűnő fejlődése. Jelen előadásban egy terminológiai bevezetőt követően röviden áttekintjük a román, szlovák, ukrán és magyar sajátjogú egyházak hierarchikus fejlődését a Keleti Kódex kihirdetésétől (1990) napjainkig. A felsoroltak közül a hierarchikus átalakítás legutoljára a Magyar Görögkatolikus Egyház vonatkozásában valósult meg, amikor Ferenc pápa 2015 márciusában a magyarországi görögkatolikus közösséget sajátjogú metropolitai egyházzá szervezte. A fent említett közösségek közül az ukrán és a román görögkatolikus egyházak jelenleg nagyérseki, míg a magyar és a szlovák görögkatolikus egyházak metropolitai státuszú sajátjogú egyházak. Ezen egyházak az autonómia különböző fokait mutatják. Röviden bemutatásra kerül kormányzati struktúrájuk, valamint ismertetjük a rájuk vonatkozó legfontosabb szabályozásokat. A kutatás szempontjából a vizsgált egyházak státusza szükségessé teszi a supraepiszkopális kormányzati hatalom és az ahhoz kapcsolódó orgánumok természetének áttekintését, és a fent említett hierarchikus struktúrákra vonatkozó kánonok elemzését (CCEO kán. 151-154: a nagyérseki egyházakról; kán. 155-173: a metropolitai egyházakról).

Kulcsszavak: keleti katolikus egyházak, nagyérsek, sajátjogú metropolita, európai egyházak

Kovácsné Smatarla Ibolya - A Filadelfia Diakonisszaegylet kezdetei

A Filadelfia Diakonissza Egylet kezdetei, sőt egyáltalán a magyarországi diakonissza mozgalom nem indult könnyen és a kezdeti szakaszban igen nehézkesen haladtak a dolgai - dacára annak, hogy amint láttuk a Biberauer család személyes életét is minden tekintetben a diakonissza ügy, vagy ha úgy tetszik, a belmisszió, az evangélium hirdetésére áldozta. Láttuk, hogy az első magyar diakonissza, Hermin is ebből a családból került ki, valamint Biberauer Richárd házassága is azon múlt, hogy külön magyar diakonisszaház alakul-e Budapesten. Biberauer Tivadar pedig, aki vasúti mérnök révén nem lelkipásztor volt, mégis oly mértékben mozdította elő a magyarországi belmisszió és a diakonisszák ügyét, amelyet leírni ez a dolgozat képtelen lenne. Természetesen, ahol ilyen nagyrétű diakóniai, missziós munka folyik, ott előbb-utóbb konfliktusok lesznek. Sajnos nem volt mentes a bemutatott kezdeti időszak konfliktusoktól, szakadásoktól, perlekedésektől, sértődésektől. A megalakult Lorántffy Zsuzsanna Egylet kezdetben kísérője, segítője lehetett volna az ügynek, miközben - ahogy Bodoky fogalmaz - az erők megosztottak általa. A város magyarosodásával együtt a német, magyarul nem tudó diakonisszáknak már nem volt helye a Bethesdában. A magyar diakonisszák között viszont nehezen találták meg a megfelelő vezető testvért. Mindeközben a diakonissza intézet folyamatosan diakonissza jelölt hiánnyal küzdött. Ugyanakkor az igény egyre nagyobb és nagyobb lett a munkájukra. Kutatásaim alatt számtalan diakonissza kérő levelet olvastam, amelyben akár beteg mellé, akár gyülekezeti szolgálata, akár háztartásvezetőnek kérik a diakonisszákat. Ilyen zavaros, nehéz körülmények között mégis gyarapodásnak indult a Diakonissza Egylet. Megvásárolták a Bethesdát, majd saját anyaházat, a Kobrák villát. Az első világháború alatt történt meg a szakadás a Lorántffy Egyletből kivált Bethánia Szövetséggel. Bodoky szerint a háttérben Pauer Irma állt. Minden viszály és szakadás, nehézség közepette is elmondható, hogy a diakonisszák beépültek az egyház vérforgásába, megjelentek, elfogadottak, sőt támogatottak lettek.

Kulcsszavak: diakonissza, Bethesda, anyaház, Biberauer, Filadelfia

Nagy Katalin - A gyógyulás helyes orvossága - Aktualizálás és jogharmonizáció a Katolikus Egyház megújult büntetőjog rendszerében

A Katolikus Egyház a mindenkori társadalom igényeihez mérten szüntelen megújítja kánonjogát, s benne a krisztushívők jogainak védelmére és érvényesítésére szolgáló saját büntetőjogát. Mindezt pedig a pápák és zsinatok állásfoglalásait rendszerbe foglaló kodifikációs munkálatoknak köszönhetően teszi, s ezzel a lelkek üdvösségére irányuló küldetését minden korban teljesíteni képes. A Pascite Gregem Dei apostoli konstitúcióval 2021. május 23-án kihirdetett reform eredményeképpen, mely az 1983-as Codex Iuris Canonici büntetőjogi kánonjaiban eszközölt változtatásokat, az érintett 89 kánon közül 74 módosult valamilyen formában. Így teljesebbé vált az Egyház büntetőjoga, mert immár beletartozik minden, a harmadik évezredben a legsúlyosabb büntetendő cselekedetekre vonatkozó normákban foglalt eset. Ugyanis lényeges újdonságok kerültek bevezetésre mind az alapvető kánoni büntetőjog, mind pedig az egyes kánoni büntetendő cselekedetek területén. Kezdve az elkövető ártatlansága általános alapelvének kifejezett rögzítésétől, az emberi élet, méltóság és szabadság elleni bűncselekmények csoportjának bővüléséig a kiskorúak elleni abúzus büntetendő cselekedetének beillesztésével. Az igazságosság nagyobb védelme kapcsán továbbá kifejezetten a hívek jogainak védelmére, a botrányok rendezésére és az okozott károk helyreállítására került a hangsúly. A keleti katolikus egyházak büntetőjoga reformjának köszönhetően, mely a Vocare peccatores motu proprioval került kihirdetésre 2023. április 5-én, jogharmonizáció történt a latin kánoni büntetőjoggal, tiszteletben tartva a keleti jog lényeges sajátosságait. Melyek szerint első sorban a gyógyulás orvossága a kánoni büntető törvény helyes alkalmazása. Emellett a büntetés pozitív cselekmény kirovása is lehet, nemcsak javaktól való megfosztás, így penitencia jelleget kap, mely sokkal jobban megfelel a keletre jellemző büntetések alapvetően gyógyító jellegének. Végezetül

továbbra sincsenek latae sententiae büntetések. Ezeket már az 1972-től 1990-ig tartó, a Keleti Kódex kihirdetésével záruló, ún. második keleti kodifikáció során eltörölték, és egy szentségjogi eszközt alkalmaztak helyettük. A gyóntatási felhatalmazás rezervációját, azaz megszorítását a püspök számára. Köztudott ugyanis, hogy az egyházban a büntetés célja az igazságosság helyreállítása, a bűnösök megjavítása, valamint a botrány és a kár jóvátétele. Elsősorban pedig a püspökök felelősége gondoskodni arról, életük példájával, buzdítással, testvéri feddével, végül pedig szükség esetén a kánoni büntetések alkalmazásával, hogy Isten népének rájuk bízott része megmaradjon az Úr útján. A gyógyulás ezen orvosságait azonban mindig a lelkipásztori igényekhez és az egyetemes fegyelem korabeli igényeihez mérten kell kiigazítani, tiszteletben tartva a keleti és latin sajátosságokat. E törekvés révén a kinyilatkoztatásból megismert isteni jog mindenkor meg tud jelenni az egész krisztusi közösség joggyakorlatában. Jelen előadásomban a megújult büntetőjogi kánonok összehasonlító vizsgálatát követően átfogó képet kívánok adni a latin és a keleti katolikus egyházak megújult büntetőjog rendszeréről, kiemelve a társadalmi változásokhoz leginkább igazodó új büntetőjogi normákat. Hangsúlyozva a krisztusi közösségek élén álló vezetők felelőségét a salus animarumot biztosító alkalmazásukat illetően. Közben rámutatva a keleti katolikus büntetőjog sajátosságait megőrizni kívánó törekvés eredményeire is.

Kulcsszavak: kánoni büntetőjog, Pascite Gregem Dei, Vocare peccatores, gyógyulás orvossága

Panel 12

Teológiai és hittudományi vizsgáldások

Harag Márton - Gavin D'Costa Krisztus pokolraszállásáról szóló elmélete

Gavin D'Costa a jelenlegi, katolikus vallásteológia egy megkerülhetetlen figurája ezt a kétségekkel terhelt tanítást használja fel, hogy válasszal szolgáljon arra a kérdésre, hogy miként üdvözülhetnek nem keresztények. Írásaiban egy olyan befejezetlen, a hagyomány legitim következményének tekinthető elmélet körvonalait rajzolja meg, amely helyesen mutatja be Krisztus és az Egyház instrumentális jelentőségét és amely képes áthidalni a nem keresztények episztemológiai hiányosságát az istenismeret terén. Elképzelésének kifejtéséhez a skolasztika felosztását alkalmazza, nemcsak azért, hogy elkülönítse a pokolraszállás tényleges és esetleges helyszíneit, hanem azért is, hogy feltárja a bennük rejlő teológiai lehetőségeket a nem keresztények számára. Elképzelésének alappilléreit limbos tanítása, Francis A. Sullivan az egyházi imákról alkotott elképzelései, valamint Hans Urs von Balthasar Krisztus pokolraszállásáról alkotott koncepciója, a velük való kritikus-konstruktív számvetés, illetve ezek továbbgondolása alkotja. Ebben az előadásban Gavin D'Costa elméletének egyedi meglátásait vizsgálom meg az Egyház tanításának és a kortárs teológiának fényében.

Kulcsszavak: Krisztus pokolraszállása, nem keresztények, üdvösség

Kondorosi Noémi - Svéd Szent Brigitta misztikus látomása Niccolo Acciaiuoli, nápolyi főudvarmester halál utáni egyéni ítéletéről

A XIV. században élt Svéd Szent Brigitta misztikus írásai hazánkban kevésbé ismertek. Több mint hétszáz látomásának feldolgozása és azok teológiai elemzésének mértéke messze elmarad más középkori szentek írásainak feldolgozottságához képest. Ennek főleg nyelvi oka van: szövegei egészen a legutóbbi évekig csak svéd és latin nyelven voltak elérhetőek. Látomásai széles dogmatikai spektrumot fednek le, és a maguk korában elterjedt olvasmányoknak számítottak: könyveiből tartottak példányokat a nagyobb európai egyetemek, szerzetesrendek, királyi udvarok könyvtárai. A szent élete, a látomások lejegyzésének és latinra fordításának

munkamódszere, és Brigitta teológiai ismereteinek szintje azonban a mai napig elemzés tárgya. Kutatásom hosszú távú célja a brigittai látomások katolikus teológia felőli feldolgozása és azok mai embereknek is szóló üzenetének kibontása. Jelen előadáshoz a *Revelationes celestes* IV. könyvének 7-9., összefüggő látomásokból álló fejezeteit választottam ki. A brigittai leírásban egy kerek történet áll előttünk: megismerünk egy haldokló férfit, akinek öt jajkiáltásban összefoglalt bűnvallomásából élénk tárul az élete. Elrettentésül olvashatjuk az ítéletet követően megkezdett túlvilági büntetését, majd egy hosszú, tételes felsorolásban Brigitta közli mindazon tényezőket, amelyek révén ezek a büntetések mérsékelhetőek, így feltárul előttünk Isten igazságossága és kegyelme. A történetben Brigitta szemén keresztül látjuk az ítéletet, a tisztulási folyamatot, és leírja számunkra, hogy milyennek látta a poklot, a pokol tornácát, és a tisztítóhely egyes szintjeit. Eközben feltárul előttünk a szentek közbenjárásának és a katolikus Egyház szentségeinek fontossága. Ebben a látomássorozatban átfogó kegyelemtani tanítást kapunk a túlvilágon szenvedő lelkek közbenjáró imával és helyettesítő vezekléssel való megsegítéséről. Brigitta sok esetben történelmi személyekről, a kortársairól ír. Ebben a látomásban az ítéletet elszenvedő lélek az 1365-ben elhunyt Niccolo Acciaiuoli főudvarmester, I. Johanna nápolyi királynő kancellárja, egy befolyásos firenzei bankárcsalád sarja. Acciaiuoli lelkéért folyó harc, az ítélete, az öt jajszavában megismert bűnei, a túlvilág leírása, illetve az elkövetett bűnök következményeinek mérsékléséről szóló kegyelemtani leírás értelmezése önmagában is izgalmas téma. Ezen felül további elemzési réteget képez, hogy mindez a misztikus leírás mennyiben felel meg a katolikus Egyház tanításának, és milyen üzenetet hordoz a mai olvasók felé. Egy jelképekkel és leírásokkal teli szöveget hagyott ránk Brigitta, amelyet értelmezni és aktualizálni kell. Az általa használt képi világ saját kora gondolkodását tükrözi, de a mondanivaló magja ma is érvényes: földi életünk tetteinek és mulasztásainak következményei vannak, halálunk után az igazságos és irgalmas Isten elé állunk ítéletre. Egy interdiszciplináris vallástudományi konferencia témájaként érdekes feladat egy előadás keretein belül egységként kezelni a történelmi, teológiai, és misztikus elemeket.

Kulcsszavak: Svéd Szent Brigitta, misztika, tisztítóhely.

Fontos információk

A konferenciára 2023. 11. 10-11 között, az Apor Vilmos Katolikus Főiskola váci épületegyüttesében kerül sor. Pontos cím: Apor Vilmos Katolikus Főiskola, 2600 Schusztér Konstantin tér 1-5.

Regisztráció kötelező minden résztvevő számára belépést követően (beleértve az előadóinkat, szervezőket, plenáris előadókat, vendégeket, oktató és hallgató kollégákat és kísérőket is)! Előadóinkon és szekciónökeinken kívül a rendezvény vendégei a regisztrációs pultnál ingyenesen juthatnak hozzá a rendezvény nyomtatott részletes programjához és absztraktfüzetéhez. Konferenciatermeink megfelelően felszereltek projektorral, előadói lappal és wifi-vel. Mindazonáltal javasoljuk előadóinknak, hogy előadásaik prezentációs anyagát külső adathordozón is biztosítsák. A szervezői email címre (dosz.filozofia@gmail.com) megküldött prezentációkat előre feltöltjük a vonatkozó szekciókban használt laptopokra.

Szervezők:

BIALKÓ LÁSZLÓ, DUDÁS RÓBERT GYULA, FARKAS ZSUZSANNA,
KONDOROSI NOÉMI, MIKLOVICZ ATTILA, NEMES MÁRK, TEGZES NÓRA,
VECSERNYÉS ÁRON

Az absztraktfüzetet tervezte:
ANDREJ KAPCÁR & NEMES MÁRK

A konferencia a Doktoranduszok Országos Szövetsége Filozófiatudományi- és Hittudományi Osztályának közös szervezésben, az Emberi Erőforrások Minisztériuma megbízásából az Emberi Erőforrás Támogatáskezelő által meghirdetett Nemzeti Tehetség Program NTP-TK-M-22-0005 kódszámú pályázati támogatásból valósult meg. A konferencia helyszínét és infrastrukturális hátterét az Apor Vilmos Katolikus Főiskola biztosította.

Fotó és videó dokumentáció: Nagy Sándor

nagy.sandor@avkf.hu

© A Kötet Szerzői és Szerkesztői, 2023
© Doktoranduszok Országos Szövetsége, 2023